

«Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne dair Sözleşme» nin ve Kuzey Atlântik Nazır Yardımcıları Konseyinin, işbu Sözleşme metninin tadiline mütedair, 4 Nisan 1952 tarihli Kararı ile Atlântik Konseyinin 25 Ağustos 1952 tarihli Kararını ve «Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının, Millî Temsilcilerin ve Milletlerarası Personelin Statülerine dair Sözleşme»nin ve Kuzey Atlântik Nazır Yardımcıları Konseyinin, işbu Sözleşme metninin tadiline mütedair, 4 Nisan 1952 tarihli Kararının ve «Kuzey Atlântik Andlaşması mucibince kurulmuş Milletlerarası Askerî Karargâhların Statüsüne dair Protokol»ün, kabulüne dair Kanun

(Resmî Gazete ile ilân : 20 . III . 1954 - Sayı : 8663)

No.
6375

Kabul tarihi
10 . III . 1954

MADDE 1. — 19 Haziran 1951 tarihinde Londra'da imzalanan, «Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne dair Sözleşme» ile Kuzey Atlântik Nâzır Yardımcıları Konseyinin, işbu Sözleşme metninin tadiline mütedair 4 Nisan 1952 tarihli Kararı ve Kuzey Atlântik Konseyinin 25 Ağustos 1952 tarihli kararı;

20 Eylül 1951 tarihinde Ottawa'da imzalanan, «Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının, Millî Temsilcilerin ve Milletlerarası Personelin Statülerine dair Sözleşme» ile Kuzey Atlântik Nâzır Yardımcıları Konseyinin, işbu Sözleşme metninin tadiline mütedair, 4 Nisan 1952 tarihli kararı;

28 Ağustos 1952 tarihinde Paris'te imzalanan «Kuzey Atlântik Andlaşması mucibince kurulmuş Milletlerarası Askerî Karargâhların Statüsüne dair Protokol» kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 1 nci maddede yazılı Sözleşmelerle Protokolde, alâkadar devletler arasında yapılacak iki taraflı Anlaşmalarla tesbit edileceği tasrih olunan hususlar için, İera Vekilleri Heyeti, Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerle iki taraflı Anlaşmalar yapmaya ve bunları tatbika yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini icraya İera Vekilleri Heyeti memurdur.

12 Mart 1954

KUZEY ATLANTİK ANDLAŞMASINA TARAF DEVLETLER ARASINDA, KUVVETLERİNİN STATÜSÜNE DAİR SÖZLEŞME

4 Nisan 1949 da Vaşington'da imzalanan Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler, Taraflardan birinin kuvvetlerinin, anlaşma yoluyla, hizmet için diğ̈er bir Tarafın ülkesine gönderilebileceğini nazarı itibara alarak;

Bu kuvvetlerin gönderilmesi hususundaki kararın ve gönderilme şartlarının, şartlar işbu Sözleşme ile tesbit edilmemiş bulundukça, ilgili Taraflar arasında ayrı anlaşmalara mevzu teşkil etmekte devam edeceklerini göz önünde bulundurarak;

Bu gibi kuvvetlerin diğ̈er bir Tarafın ülkesinde buldukları sırada tâbi olacakları statüyü tâyin arzusu ile,

Aşağıdaki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde — I.

1. İşbu Sözleşmedeki -

(a) «Kuvvet» tâbiri ile, bir Âkîd Tarafın resmî vazife ile diğ̈er bir Âkîd Tarafın Kuzey Atlântik Andlaşması sahası içindeki ülkesinde bulunan kara, deniz veya hava silâhlı kuvvetlerine mensup personeli kasdolunur; şu kadar ki, muayyen şahısların, birliklerin veya teşkillerin işbu Sözleşme bakımından bir kuvvet yahut bir kuvvete dâhil sayılmıyacakları hususunda iki alâkalı Âkîd Taraf birbirleriyle anlaşabileceklerdir.

(b) «Sivil unsur» tâbiri ile, bir Âkîd Tarafın kuvvetlerine refakat eden ve bu Tarafın ordusu hizmetinde bulunan ve tâbiyetsiz, Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olmıyan bir Devletin, veya ülkesinde kuvvetin vazifeli bulunduğu Devletin uyruğu olmıyan, yahut mütâden o Devletin ülkesinde mukim bulunmıyan şahıslar kasdolunur.

(c) «Yakın» tâbiri ile, bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun eşi veyahut nafakası kuvvet veya sivil unsur mensubuna ait çocuklar kasdolunur.

(d) «Gönderen Devlet» tâbiri ile, kuvvetin mensup bulunduğu Âkîd Taraf kasdolunur.

(e) «Kabul eden Devlet» tâbiri ile, kuvvetin veya sivil unsurun ister devamlı surette, ister geçici olarak, ülkesinde bulunduğu Âkîd Taraf kasdolunur.

(f) «Gönderen Devletin Askerî Makamları» tâbiri ile, bu Devletin kendi mevzuatına göre askerî kanunlarını, kuvvetleri ve sivil unsurları mensuplarına tatbik salâhiyetini haiz makamlar kasdolunur.

(g) «Kuzey Atlântik Konseyi» tâbiri ile, Kuzey Atlântik Andlaşmasının 9 ncu maddesi ile kurulmuş olan Konsey veya onun namına harekete yetkili her hangi bir tâli uzvu kasdolunur.

2. Bu Sözleşme, Âkîd Tarafların merkezî Makamlarına olduğu gibi, XX nci madde hükümlerine göre Sözleşmenin tatbik veya teşmil edileceği ülkelerin sınırları içinde, onların tâli siyasi teşekküllerine de tatbik olunacaktır. Şu şartla ki, tâli siyasi teşekküllere ait mallar, VIII nci madde anlamına göre, bir Âkîd Tarafa ait sayılmıyacaktır.

Madde — II.

Bir kuvvet ve bir sivil unsur ve bunların mensupları ile yakınları, kabul eden Devletin kanunlarına riayet edecekler ve o Devletin ülkesinde bu Sözleşmenin ruhuna uygun olmıyan hareketlerden ve hassaten her türlü siyasi faaliyetten çekineceklerdir. Gönderen Devletin makamları da bu maksatla gereken tedbirleri almakla mükelleftirler.

Madde — III.

1. Bu maddenin 2 nci fıkrasında tasrih edilen şartlar altında ve bir kuvvetin veya mensuplarının giriş ve çıkışları hakkında kabul eden Devlet tarafından korulmuş formalitelere ri-

ayet olunmak şartıyla, bir kuvvetin mensupları, kabul eden Devletin ülkesine girerken veya bu ülkeyi terkederken pasaport ve vize nizamâtından ve muhaceret servislerinin kontrolünden muaf tutulacaklardır. Bir kuvvet veya mensupları kezalik, kabul eden Devletin, yabancıların tescili ile murakabesine mütaallik nizamlarına tâbi olmayacaklardır, ancak, kabul eden Devletin ülkesinde devamlı surette oturmaya veya ikametgâh tesisine hak kazanmış sayılmıyacaklardır.

2. Bir kuvvet mensuplarından istenilecek vesikalar yalnız şunlardan ibaret olup bu vesikalar istenildiğinde ibraz edilecektir :

(a) Hâmilinin adlarını, doğum tarihini, rütbesini, (mevcut ise) sicil numarasını ve servisini gösterir, gönderen devlet tarafından verilmiş fotoğraflı hüviyet varakası;

(b) Hâmilinin veya bir grup teşkil eden hâmillerinin kuvvet mensubu veya mensupları statüsünü haiz bulduklarını ve emredilen hareketi tevsikan, hem gönderen Devletin resmî dilinde hem de Fransızca ve İngilizce yazılmış ve gönderen Devletin veya Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının yetkili bir makamı tarafından verilmiş olan ferdi veya müşterek hareket emri. Kabul eden Devlet, yetkili temsilcisi tarafından imzalanmak suretiyle, hareket emrinin tasdikını talebedebilir.

3. Sivil unsur mensupları ve yakınların ellerindeki pasaportlar, hâmillerinin bu sıfatlarını gösterir kayıtları ihtiva edecektir.

4. Bir kuvvet veya sivil unsur mensubu, gönderen Devletin hizmetinden çıkar ve yurduna iade edilmez ise, gönderen Devletin makamları keyfiyeti derhal kabul eden Devletin makamlarına ihbar ederek bu hususta lâzımgelen bilgileri vereceklerdir. Gönderen Devletin makamları kezalik, müsaadesiz gayubeti 21 günü aşan her hangi bir mensubu kabul eden Devlet makamlarına ihbar edeceklerdir.

5. Kabul eden Devlet, bir kuvvet veya sivil unsur mensuplarından birinin ülkesinden çıkarılmasını talebeylediği ve yahut bir kuvvetin veya sivil unsurun eski bir mensubu veya bir mensubun yahut eski bir mensubun yakını hakkında sınırdışı etmek kararı aldığı takdirde, gönderen Devlet makamları, bahis mevzuu şahsı kendi topraklarına kabul cylemek veya o şahsın kabul eden Devlet ülkesi haricinde başka bir yere gönderilmesini sağlamakla mükellef olacaktır. Bu fıkra munhasıran kabul eden Devletin uyruğu olmayan ve bu Devletin ülkesine, bir kuvvetin veya sivil unsurun mensubu sıfatıyla yahut bir kuvvete veya sivil unsura intisap maksadiyle girmiş bulunan şahıslar ile yakınları hakkında tatbik olunur.

Madde — IV.

(a) Kabul eden Devlet, gönderen Devlet veya onun tâli uzuvları tarafından bir kuvvet veya sivil unsur mensubuna verilmiş şoför veya askerî şoför ehliyetnamesini, hâmilini imihana veya harca tâbi tutmaksızın muteber sayacak; yahut

(b) Gönderen Devlet veya onun tâli uzuvları tarafından verilmiş şoför veya askerî şoför ehliyetnamesini hâmil her hangi bir kuvvet veya sivil unsur mensubuna, imtihana tâbi tutmaksızın kendi şoför ehliyetnamesini verecektir.

Madde — V.

1. Bir kuvvet mensupları normal olarak üniforma giyerler. Gönderen Devlet ile kabul eden Devlet Makamlarının, bunun hilâfını derpiş eden bir Anlaşma yapmak hususundaki hakları mahfuz kalmak şartıyla, kabul eden Devletin kuvvetleri mensuplarının tâbi oldukları şartlar dairesinde sivil elbise giyebileceklerdir. Bir kuvvetin, usulüne uygun olarak kurulumuş birlikleri veya teşkilleri hududu geçerken üniforma giymiş olacaklardır.

2. Bir kuvvetin veya sivil unsurun hizmete mahsus nakil vasıtaları, kayıt numaralarına ilâveten milliyetlerini gösteren bir işaret taşıyacaklardır.

Madde — VI.

Kendi talimatnameleri cevaz vermek şartıyla, bir kuvvetin mensupları silâh bulundurabilir ve taşıyabilirler. Gönderen Devletin Makamları, kabul eden Devletin bu hususla ilgili taleplerini hayırhahlıkla tetkik edeceklerdir.

Madde — VII.

1. İşbu maddenin hükümleri mahfuz kalmak şartıyla,

(a) Gönderen Devletin askerî Makamları, mevzuatlarının kendilerine bahsettiği cezai ve inzabati kaza salâhiyetini, kendi askerî kanunlarına tâbi bütün şahıslar hakkında kabul eden Devletin ülkesinde kullanmak hakkını haizdirler.

(b) Kabul eden Devlet makamları, kabul eden Devlet ülkesinde işlenen ve bu Devletin kanunlarına göre cezayı müstelzim olan suçlar dolayısıyla bir kuvvet veya sivil unsur mensupları ile yakınları üzerinde kaza salâhiyetini haiz olacaklardır.

2. (a) Gönderen Devletin askerî makamları, bu Devletin emniyetine taallük eden suçlar da dâhil olmak üzere, gönderen Devlet kanunlarına göre cezayı müstelzim olup ve fakat kabul eden Devlet kanunlarıncı cezayı müstelzim olmayan suçlar dolayısıyla, gönderen Devletin askerî kanunlarına tâbi şahıslar hakkında mutlak kaza salâhiyetini kullanmak hakkını haiz olacaklardır.

(b) Kabul eden Devlet Makamları, bu Devletin emniyetine taallük eden suçlar da dâhil olmak üzere, kendi kanunlarına göre cezayı müstelzim olup ve fakat gönderen Devletin kanunlarıncı cezayı müstelzim olmayan suçlar dolayısıyla bir kuvvet veya sivil unsur mensuplarıyla yakınları hakkında mutlak kaza salâhiyetini kullanmak hakkını haiz olacaklardır.

(c) İşbu fıkra ve bu maddenin 3 ncu fıkrası bakımından, bir Devletin emniyetine karşı işlenmiş suçlar şunlardır :

(i) Vatana hiyanet;

(ii) Sabotaj, casusluk yahut Devletin sırlarına veya onun savunmasıyla ilgili sırlara mütaallik her hangi bir kanunun ihlâli.

3. İki Tarafın kaza salâhiyetlerinin tedahülü hallerinde şu kaideler tatbik olunacaktır :

(a) Gönderen Devletin askerî Makamları, aşağıdaki hallerde, bir kuvvet veya sivil unsur mensubu hakkında kaza salâhiyetlerini rüçhaniyetle kullanmak hakkını haiz olacaklardır :

(i) Münhasıran gönderen Devletin malına veya emniyetine veya münhasıran bu Devlet kuvveti veya sivil unsuru mensubunun veya bir yakının şahsına veya malına karşı işlenen suçlar;

(ii) Resmî vazifenin ifası dolayısıyla bir fiil veya ihmalden mütevellit suçlar.

(b) Bunların haricindeki her hangi bir suçun işlenmesi halinde, kabul eden Devletin Makamları kaza salâhiyetlerini rüçhaniyetle kullanmak hakkını haiz olacaklardır.

(c) Rüçhaniyet hakkını haiz olan Devlet, kaza salâhiyetini kullanmamaya karar verecek olursa, diğer Devletin Makamlarını mümkün olan süratle keyfiyetten haberdar edecektir. Rüçhaniyet hakkını haiz olan Devletin Makamları, bu haktan feragat etmeleri hususunda diğer Devletin Makamlarıncı yapılacak talebi, feragat keyfiyetine işbu Devletçe hususi bir ehemmiyet atfedilen hallerde, hayırhahlıkla tetkik edeceklerdir.

4. İşbu maddenin yukardaki hükümleri, gönderen Devletin askerî Makamlarına, kabul eden Devletin tebaası olan veya mütat ikametgâhları bu Devletin ülkesinde bulunan şahıslar hakkında kaza salâhiyetini kullanmak hakkını vermez, meğer ki bu şahıslar gönderen Devletin kuvvetine mensup olanlar.

5. (a) Bir kuvvet veya sivil unsur mensupları ile yakınlarının, kabul eden Devletin ülkesinde tevkif ve yukardaki hükümler gereğince kaza salâhiyetini kullanacak Makama teslim edilmeleri hususunda, kabul eden Devletin Makamları ile gönderen Devletin Makamları birbirlerine yardım edeceklerdir.

(b) Kabul eden Devletin Makamları, bir kuvvet veya sivil unsurun her hangi bir mensubu-

nun veya bir yakını tevkiifinden, gönderen Devletin askerî Makamlarını derhal haberdar edeceklerdir.

(c) Kabul eden Devletin, hakkında kaza salâhiyetini kullanacağı bir kuvvet veya sivil unsur mensubu sanık, gönderen Devletin elinde bulunuyorsa, kabul eden Devlet cezai takibata başlayıncaya kadar bu sanığın muhafazasından gönderen Devlet mesul olacaktır.

6. (a) Suçla ilgili eşyanın zaptı ve indelhae teslimi de dâhil olmak üzere, suçlara mütalâkâ gerekli tahkikatın icrası ve delillerin toplanıp meydana çıkarılması hususlarında kabul eden Devletin Makamları ile gönderen Devletin Makamları birbirlerine yardım edeceklerdir. Mamafih, suçla ilgili eşyanın teslimi, teslim eden Makamea tesbit edilecek bir müddet zarfında iade olunması şartına bağlanabilir.

(b) Âkid Tarafların Makamları, kaza salâhiyetlerinin tedahülünü mucip olan dâvaların neticelerinden yekdiğerini haberdar edeceklerdir.

7. (a) Kabul eden Devletin kanunlarınca mümasil bir halde ölüm cezası verilmiyorsa, bu Devletin ülkesi üzerinde gönderen Devlet Makamları tarafından bir idam hükmü infaz olunmaz.

(b) Bu maddenin hükmüne tevfiқан gönderen Devletin Makamları tarafından kabul eden Devlet ülkesinde verilmiş bir hapis hükmünün infazına yardım edilmesi için gönderen Devlet Makamlarınca yapılacak talebi, kabul eden Devletin Makamları hayırhahlıkla tetkik edeceklerdir.

8. Bir sanık bu maddenin ahkâmına tevfiқан bir Âkid Tarafın Makamlarınca yargılanıp be-raet kararı almış yahut hüküm giyip cezasını çekmiş veya çekmekte veyahut affedilmiş ise, aynı ülkede aynı suçtan dolayı diğer bir Âkid Tarafın Makamlarınca tekrar yargılanamaz. Bununla beraber bu fıkranın hiçbir hükmü, gönderen Devlet Askerî Makamlarının, kendi kuvvetlerinin diğer bir Âkid Taraf Makamlarınca yargılanmış bulunan bir mensubunu, bu yargılanmaya mevzu olan suçtu teşkil eden fiilî veya ihmali neticesinde disiplin kaidelerinin ihmali dolayısıyla yargulamalarına mâni değildir.

9. Bir kuvvet yahut sivil unsur mensubu veya bir yakın, kabul eden Devlet kazasına tâbi olup da hakkında bu Devlet Makamlarınca takibat yapıldığı takdirde, şu haklara sahip olacaktır :

- (a) Süratle yargılanmak;
- (b) Duruşmadan önce, kendisine isnadolunan suç veya suçlardan haberdar edilmek;
- (c) Aleyhindeki şahitlerle yüzleştirilmek;
- (d) Lehindeki şahitleri, kabul eden Devlet kazasına tâbi iseler, ihzaren getirtmek;
- (e) Kendi seçeceği avukat tarafından veya kabul eden Devletin mer'i usullerine tevfiқан adli müzaheret yoluyla tâyin edilecek bir müdafî tarafından müdafaa olunmak;
- (f) Lüzum görüyorsa, yanında ehliyetli bir tercüman bulundurmak;
- (g) Gönderen Devlet Hükümetinin bir temsilcisi ile temas etmek ve mahkeme usulleri cevaz verdiği takdirde, bu temsilciyi dıruşma esnasında hazır bulundurmak.

10. (e) Bir kuvvetin usulüne göre kurulmuş askerî birlikleri veya teşkilleri kabul eden Devletle vâkı bir anlaşma neticesinde işgal ettikleri kamplarla tesisler veya binalarda âsayişi temin etmek hakkını haiz olacaklardır. İşbu kuvvete bağlı askerî inzıbat teşkilâtı, buralarda âsayiş ve emniyeti temin için lüzumlu bütün tedbirleri alabilir.

(b) Bahsi geçen yerler dışında askerî inzıbat teşkilâtı, ancak, kabul eden Devlet makamlarıyla yapılacak Anlaşmalar dairesinde ve bu makamlarla irtibat halinde, kuvvet mensupları arasında disiplin ve intizamın muhafazası bakımından lüzumlu olduğu nispette kullanılacaktır.

11. Her Âkid Taraf, ülkesi üzerinde bulunan diğer Âkid Taraflara ait tesislerle teçhizat, mal, evrak ve resmî malûmatın tam emniyetini ve hüsnü muhafazasını sağlayacak ve bu maksatla vaz' edilmiş kanunları ihlâl edecek şahısların tecziyesi için lüzumlu gördüğü teşriî tedbirlere tevessül edecektir.

Madde — VIII.

1. Aşağıdaki hallerde, Âkîd Taraflardan her biri, kendisine ait olup Kara, Deniz veya Hava Kuvvetleri tarafından kullanılan mallara ika edilen zarar ve hasardan dolayı diğer bir Âkîd Taraf-tan bütün tazminat taleplerinden feragat eder :

(i) Zarar ve hasar, diğer Âkîd Tarafın silâhlı kuvvetlerinin bir mensubu veya hizmetlisi tara-fından Kuzey Atlântik Andlaşması tatbikatı ile ilgili vazifelerinin ifası sırasında ika olunmuş ise;

(ii) Zarar ve hasar, diğer Âkîd Tarafa ait olup onun silâhlı kuvvetleri tarafından kullanılan her hangi bir nakil vasıtası, gemi veya uçağın istimalinden mütevellit bulunuyorsa. Şu ka-dar ki, zarar ve hasarı iras eden nakil vasıtası, gemi veya uçağın Kuzey Atlântik Andlaşmasının tatbikatı ile ilgili olarak kullanılmakta olması, yahut bu şekilde kullanılmakta olan bir malın zarar ve hasara uğramış bulunması şarttır.

Bir Âkîd Tarafın diğer her hangi bir Âkîd Tarafa karşı, kurtarma ameliyesinden mütevellit tazminat taleplerinden, kurtarılan gemi veya hamule bir Âkîd Tarafın malı olması ve bu Devletin silâhlı kuvvetleri tarafından Kuzey Atlântik Andlaşmasının tatbikatı ile ilgili olarak kullanılmakta bulunması şartıyla, feragat edilecektir.

2. (a) Bir Âkîd Tarafın kendi ülkesindeki diğer mallarına 1 nci fıkrada tasrih olunduğu şekilde iras olunan zarar ve hasar halinde, ilgili Taraflar arasında hilâfına bir Anlaşma yapılmazsa, diğer Âkîd Tarafın sorumluluğu ve ödenecek tazminatın miktarı bu fıkranın (b) bendinin hüküm-lerine tevfikân seçilecek tek bir hakem tarafından tâyin ve tesbit edilir. Hakem, aynı zamanda, işbu hâdiseden mütevellit mukabil tazminat taleplerini de karara bağlar.

(b) Yukardaki (a) bendinde zikri geçen hakemi, ilgili Âkîd Taraflar birbirleriyle anlaşarak kabul eden Devletin adliye hizmetlerinde yüksek bir memuriyet işgal eden veya etmiş bulunan va-tandaşları arasından seçeceklerdir. Âkîd Taraflar iki ay zarfında hâkem üzerinde anlaşamadıkları takdirde, her hangi biri, Kuzey Atlântik Teşkilâtı Nazır Vekilleri Konseyi Başkanına müracaatla, zikri geçen vasıfları haiz bir şahıs seçmesini talebedebilir.

(c) Hakem tarafından alınacak karar her iki Âkîd Taraf için katî ve bağlayıcı mahiyette ola-caktır.

(d) Hakem tarafından kararlaştırılacak tazminatın miktarı bu maddenin 5 nci fıkrasının (e), (i), (ii) ve (iii) bentlerinin hükümlerine göre tevzi olunacaktır.

(e) Hakeme verilecek ücret alâkadar Âkîd Taraflar arasında Anlaşma yolu ile tesbit olu-nacak ve vazifesinin ifasından mütevellit gerekli masraflarla birlikte mezkûr Taraflar beyinde mütesaviyen taksim edilerek ödenecektir.

(f) Bununla beraber, zarar ve hasar aşağıda gösterilen miktarlardan daha az ise, Âkîd Taraf-lardan her biri tazminat talebinden feragat edecektir :

Belçika	:	70 000	Belçika Frangı
Kanada	:	1 460	Dolâr
Danimarka	:	9 670	Kuron
Fransa	:	490 000	Fransız Frangı
İzlânda	:	22 800	Kuron
İtalya	:	850 000	Liret
Lüksemburg	:	70 000	Lüksemburg Frangı
Holânda	:	5 320	Filorin
Norveç	:	10 000	Kuron
Portekiz	:	40 250	Eskudo
İngiltere	:	500	Sterlin
A. B. D.	:	1 400	Dolar

Malları aynı hâdiseye neticesinde zarar ve hasara uğrıyan diğer her hangi bir Âkîd Taraf da, yu-kardaki miktarları aşmayan tazminat taleplerinden feragat edecektir. Bu paraların kambiyo râyiçle-

ri arasında büyük tahavvüller husule gelirse, Âkîd Taraflar gerekli ayarlamalar üzerinde mutabık kalacaklardır.

3. Bu maddenin 1 nci ve 2 nci fıkraları bakımından, bir geminin bahis mevzuu olduğu hallerde, «bir Âkîd Tarafa ait» tâbiri, bu Âkîd Tarafça donatılmamış olarak kiralanmış veya donatılmamış olarak el konulmuş yahut harb ganimeti olarak zaptedilmiş olan gemilere de şâmilidir. Lâkin riziko veya malî mesuliyetin işbu Âkîd Taraftan gayri bir şahsa terettübetmesi hali bundan müstesnadır.

4. Âkîd Taraflardan her biri, silâhlı kuvvetleri mensuplarından birinin resmî vazifesini ifası sırasında yaralanmasından veya ölümünden mütevellit olarak diğer bir Âkîd Tarafa karşı bütün tazminat taleplerinden feragat edecektir.

5. Mukavelelerden mütevellit ve bu maddenin 6 nci veya 7 nci fıkralarının şümulüne giren tazminat talepleri hariç olmak üzere, bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun resmî vazifesini ifa sırasında vâkı her hangi bir fiil veya ihmalden yahut bu kuvvet veya sivil unsurun hukukan mesuliyetini mucip olup kabul eden Devletin ülkesinde Âkîd Taraflardan gayri 3 neü şahıslara hasar ve zarar iras eden diğer her hangi bir fiil, ihmâl veya hâdiseden mütevellit tazminat talepleri, kabul eden Devletçe aşağıdaki hükümler dairesinde muameleye konulacaktır :

(a) Tazminat talepleri, kabul eden Devletin kendi silâhlı kuvvetlerinin faaliyetinden mütevellit tazminat taleplerine mütaallik kanun ve nizamlara tevfikân muameleye konulur, tetkik ve intaç edilir.

(b) Kabul eden Devlet, bu gibi tazminat taleplerini sulhen intaç edebilir. Üzerinde mutabık kalınan veya hüküm olunan meblâğ kabul eden Devletin parası ile ödenir.

(c) Gerek sulhen tesviye yoluyla veya kabul eden Devletin salâhiyetli mahkemesi tarafından verilen karar mucibince yapılmış bulunan böyle bir ödeme, gerek tazminat talebinin reddi hakkında salâhiyetli mahkemece verilecek karar Âkîd Taraflar için katî ve bağlayıcı mahiyette olacaktır.

(d) Kabul eden Devletçe ödenen her tazminata ait malûmat, gerekli tafsilâtı havi bir rapor ve aşağıdaki (e), (i), (ii) ve (iii) bentlerine tevfikân hazırlanmış bir tevzi teklifi ile birlikte, alâkadar gönderen Devletlere ulaştırılacaktır. İki ay zarfında cevap alınmadığı takdirde, taksim teklifi kabul edilmiş sayılacaktır.

(e) Bu maddenin 2 nci fıkrasına ve yukardaki bentlere tevfikân tazminat taleplerini karşılamak üzere sarf olunacak meblâğ Âkîd Taraflar arasında şu şekilde taksim edilecektir :

(i) Yalnız bir gönderen Devletin sorumlu olduğu hallerde, tesbit edilen veya hüküm olunan tazminat miktarının % 25 i kabul eden Devlet, % 75 i gönderen Devlet tarafından ödenecektir.

(ii) Zarar ve hasardan birden fazla Devletin sorumlu olduğu hallerde, tesbit edilen veya hüküm olunan tazminat miktarı âralarında mütesaviyen taksim olunacaktır. Bununla beraber, kabul eden Devlet sorumlu Devletlerden biri değilse, tazminata iştirak hissesi diğer gönderen Devletlerden her birinin hissesinin yarısı kadar olacaktır.

(iii) Zarar ve hasar Âkîd Devletlerin silâhlı kuvvetleri tarafından iras edilmiş olmakla beraber bu kuvvetlerden birine veya birkaçına katiyetle kabili izafe değilse, tesbit edilen veya hüküm olunan tazminat, ilgili Âkîd Taraflar arasında mütesaviyen taksim olunacaktır. Bununla beraber, kabul eden Devlet, silâhlı kuvvetleri zarar ve hasara sebebiyet veren Devletlerden biri değilse, tazminata iştirak hissesi ilgili gönderen Devletlerden her birinin hissesinin yarısı kadar olacaktır.

(iv) Her 6 ayda bir, tazminatının yüzde esası üzerinden taksimi kabul edilmiş her vaka ile ilgili olarak, mevzu bahis 6 aylık devre zarfında kabul eden Devlet tarafından yapılan tediyeleri gösterir bir cetvel hazırlanacak, hisselerinin ödenmesi talebiyle birlikte alâkalı gönderen Devletlere ulaştırılacaktır.

(f) Bu fıkranın (b) ve (e) bentleri hükümlerinin tatbiki bir Âkîd Tarafı ciddî surette müşkül bir duruma düşürecek olursa, bu Taraf, başka bir hal şekli bulmasını Kuzey Atlantik Konseyinden talep edebilir.

(g) Resmî vazifenin ifasından mütevellit ihtilâfların bahis mevzuu olduğu hallerde, bir kuvvet

veya sivil unsur mensubu hakkında kabul eden Devlet ülkesinde verilen hükümler icra yoluyla infaz olunamaz.

(h) İşbu maddenin 2 nci fıkrasının şümulüne giren tazminat taleplerine, işbu fıkranın (e) bendinin tatbik edildiği haller hariç olmak üzere, bu fıkranın hükümleri bir geminin seyrüseferinden veya işletilmesinden yahut bir hamulenin tahmil, nakil ve tahliyesinden mütevellit tazminat taleplerine tatbik olunamaz; meğer ki, bir şahsın ölümü veya yaralanması bahis mevzuu olsun ve işbu maddenin 4 ncü fıkrası kabili tatbik olmasın.

6. Bir kuvvet yahut sivil unsur mensuplarının kabul eden Devletin ülkesinde resmî vazife dışında vâkı zarar ve hasarı mucip fiil veya ihmallerinden mütevellit tazminat talepleri aşağıdaki şekilde muameleye konulacaktır :

(a) Kabul eden Devletin makamları, zarar gören şahsın hareket tarzı da dâhil olmak üzere, hâdise ile münasebattar bütün şartları nazarı itibara almak suretiyle tazminat talebini tetkik ederek talep sahibine verilecek tazminatı adalet ve hakkaniyette uygun olarak tesbit edecek ve bu hususta bir rapor hazırlıyacaklardır.

(b) Rapor, gönderen Devletin makamlarına tevdi olunacak, bu makamlar da, vakit geçirmeden, cemile olarak bir tazminat teklif edilip edilmeyeceğini, edilecekse miktarının ne olacağını kararlaştıracaklardır.

(c) Cemile olarak bir ödeme yapmak teklifinde bulunduğu ve bu teklif alâkadarlarca matlup tazminatın tam karşılığı olarak kabul olduğu takdirde, gönderen Devletin makamları tediyyeyi bizzat yapacak ve kabul eden Devlet makamlarını bu kararlarından ve ödedikleri meblâğın miktarından haberdar edeceklerdir.

(d) Talebi tamamen tatmin eden bir tazminat verilmedikçe veya böyle bir tazminat verilmeye kadar, bu fıkranın hiçbir hükmü, kabul eden Devlet mahkemelerinin bir kuvvet veya sivil unsur mensubu hakkında adlî takibatta bulunmalarına mâni teşkil etmeyecektir.

7. Bir gönderen Devletin silâhlı kuvvetlerine ait her hangi bir nakil vasıtasının müsaadesiz kullanılmasından mütevellit tazminat talepleri hakkında bu maddenin 6 ncü fıkrasına göre muamele ifa olunacaktır. Bir kuvvet veya sivil unsurun kanunen sorumlu olmaları hañ bundan müstesnadır.

8. Bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun zarar ve hasarı mucip fiil veya ihmalinin resmî vazifenin ifası sırasında vukubulmuş olup olmadığı veya bir gönderen Devlete ait her hangi bir nakil vasıtasının müsaadesiz kullanılıp kullanılmadığı hususlarında ihtilâf çıktığı takdirde, mesele, bu maddenin 2 nci fıkrasının (b) bendi mucibince tâyin edilmiş bir hakeme havale olunacak ve hakemin mezkûr hususlar hakkında vereceği karar katî ve nihai olacaktır.

9. İşbu maddenin 5 ncü fıkrasının (g) bendinde derpiş edilen haller hariç olmak üzere, gönderen Devlet, bir kuvvet veya sivil unsur mensubu için kabul eden Devlet mahkemelerinin hukuki kaza salâhiyetinden muafiyet talep edemez.

10. Âkîd Tarafları ilgilendiren tazminat taleplerinde, tahkikatın hakkaniyete uygun bir şekilde yapılması ve karara varılması için gereken delillerin toplanması hususunda gönderen Devletin makamları ile kabul eden Devletin makamları yekdiğeri ile iş birliği yapacaklardır.

Madde — IX.

1. Bir kuvvet veya sivil unsur mensupları ile bunların yakınları, şahsi istihlâkleri için lüzumlu malları ve muhtaç oldukları hizmetleri kabul eden Devletin vatandaşları ile aynı şartlar altında mahallinde mubayaa ve temin edebilirler.

2. Bir kuvvet veya sivil unsurun iagesi için mahallî kaynaklardan tedariki icabeden maddeler normal olarak kabul eden Devletin silâhlı kuvvetleri için bu gibi mevadî mubayaa eden makamlar tarafından satın alınacaktır. Bu gibi mubayaatın kabul eden Devletin ekonomisi üzerinde menfi her hangi bir tesir hâsıl etmesini önlemek için, bu Devletin yetkili makamları, indelhace, satın alınması tahdit veya menedilecek maddeleri tesbit ve irae edeceklerdir.

3. Halen meriyette bulunan ve kabul eden ve gönderen Devletlerin yetkili temsilcileri arasında bundan böyle akdedilebilecek sözleşmeler ahkâmı mahfuz kalmak şartıyla, bir kuvvet veya sivil unsur için lüzumlu bina ve arsaların tedarikine ve bu hususla ilgili hizmet ve kolaylıkların teminine muktazı tertibatı almaktan yalnız kabul eden Devletin makamları sorumlu olacaktır. Bu Sözleşmelerle tertipler, imkânın müsaadesi nispetinde, kabul eden Devletin mümasil personelinin iskân ve ibatesine mütaallik nizamına uygun olacaktır. Hilâfını derpiş eden sarih bir mukavele mevcut olmadıkça, binalarla arazinin işgal veya istimalinden ve istifade olunacak hizmetlerle kolaylıklardan doğan haklarla vecibeleri kabul eden Devletin kanunları tâyin edecektir.

4. Bir kuvvet veya sivil unsurun mahallî sivil el emeğine olan ihtiyaçları, kabul eden Devletin mümasil ihtiyaçlarının tâbi olduğu usullere göre, bu Devletin makamlarının yardımı ve mahallî iş bürolarının tavassutu ile karşılanacaktır. İş verme ve çalışma şartları, hassaten ücretlerle sair ek ödemeler ve işçiyi koruma şartları, kabul eden devletin kanunlarına tevfikan tesbit edilecektir. Bir kuvvet veya sivil unsur tarafından istihdam olunan bu gibi sivil işçiler, ne maksatla olursa olsun, bir kuvvetin veya sivil unsurun mensubu telâkki edilmeyeceklerdir.

5. Bulduğu yerdeki hasta bakımı veya diş tedavi servisleri gayrikâfi olan bir kuvvetin veya sivil unsurun mensupları ile onların yakınları, kabul eden devletin mümasil personeli ile aynı şartlar altında, hastane tedavisi dâhil, tıbbi ihtimam ve diş bakımı görürler.

6. Bir kuvvet veya sivil unsur mensuplarına seyahat hususunda kolaylıklar gösterilmesi ve билет ücretlerinde tenzilât yapılması için vukubulacak talepler, kabul eden Devlet tarafından en müsait şekilde tetkik olunacaktır. Bu gibi kolaylıklarla tenzilât, alâkadar Hükümetler arasında yapılacak hususi anlaşmalara mevzu teşkil edecektir.

7. Âkîd Taraflar arasında yapılacak umumî veya hususî mahiyette her türlü malî anlaşmaların hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bu maddenin 2 nci, 3 ncü, 4 ncü ve icabında 5 nci ve 6 ncı fıkralarına tevfikan tedarik edilmiş eşya ile sağlanmış mesken ve hizmetleri, kuvvetin ait olduğu makamlar vakit geçirmeden mahallî para ile ödünceceklerdir.

8. Bir kuvvet veya sivil unsur veya bunların mensupları ile yakınlar, işbu maddeye dayanarak kabul eden Devletin malî mevzuatına göre eşya mubayaatının ve hizmetlerin tâbi olduğu vergi ve resimler hususunda muafiyetten istifade edemezler.

Madde — X.

1. Kabul eden Devlet ülkesinde her hangi bir verginin tarhı, mükellefin orada ikametgâh tesis etmesine yahut oturmasına bağlı bulunuyorsa, bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun bu sıfatla bu Devlet ülkesinde geçirdiği müddetler vergi bakımından ikamet devresi telâkki edilmeyecek ve ilgili şahıs ikametgâh veya mesken değiştirmiş sayılmıyacaktır. Bir kuvvet veya sivil unsur mensuplarının bu sıfatları dolayısıyla gönderen Devletten aldıkları maaş ve muhassesat veya kabul eden Devlet ülkesinde mevcudiyeti sınıf sahiplerinin muvakkaten orada bulunmasından ileri gelen bütün maddî menkul emvali her türlü mahallî vergilerden muafittir.

2. Bu maddenin hiçbir hükmü, bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun bu sıfatı ile ilgili faaliyeti dışında kabul eden Devlet ülkesinde girişeceği kâr getiren her hangi bir teşebbüsten vergi alınmasına mâni teşkil etmeyeceği gibi, mesken veya ikametgâhı kabul eden Devlet ülkesi dışında sayılsa bile, 1 nci fıkrada bahsi geçen maaş ve muhassesatı ile maddî menkul malları hariç olmak üzere, onun, mahallî kanunlara göre vergiye tâbi tutulmasına engel olamaz.

3. Bu maddenin hükümleri XI nci maddenin 12 nci fıkrasındaki tarifin mevzuu olan «resim»lere tatbik olunmaz.

4. Bu madde bakımından, kabul eden Devletin vatandaşları «bir kuvvet mensubu» tâbirinin şumulüne girmeyecektir.

Madde — XI.

1. İşbu Sözleşmede mevcut hilâfına sarîh hükümler mahfuz kalmak şartıyla, bir kuvvet veya sivil unsur mensupları ile onların yakınları, kabul eden Devletin gümrük makamlarınca tatbik edilen kanun ve nizamla tâbi olacaklardır. Kabul eden Devletin gümrük makamları, hâssaten, bu Devletin kanun ve nizamla derpiş edilen umumi şartlar dairesinde, bir kuvvet veya sivil unsur mensupları ile onların yakınlarının üstlerini, eşyalarını ve nakil vasıtalarını aramak ve kanunlarla nizamata tevfiakan müsadelerinde bulunmak hakkını haizdirler.

2. (a) Bu Sözleşmenin ekinde gösterilen şekilde bir Triptik'in ibrazı üzerine, bir kuvvete veya sivil unsura aît zâtülhareke hizmete mahsus nakil vasıtalarının bilârüsum muvakkaten ithaline ve tekrar ihracına müsaade edilir.

(b) Bu gibi nakil vasıtalarından zâtülhareke olmayanların muvakkaten ithali bu maddenin 4 neü fıkrası, tekrar ihracı ise 8 neü fıkrası hükümlerine tâbidir.

(c) Bir kuvvet veya sivil unsurun hizmete mahsus naki vasıtaları, vasıtaların yollarda istimali ile ilgili vergilerden muaftır.

3. Resmî mühürle mühürlenmiş resmî evrak gümrük muayeresine tâbi değildir. Sıfatları ne olursa olsun, bu gibi evrakı nakleden kurîyeler, III neü maddenin 2 (b) bendinde zikir olunan «ferdî hareket emri» ni hâmil olacaklardır. Bu hareket emri, nakledilen mazrufların sayısını gösterecek ve bunların yalnız resmî evrakı ihtiva ettiklerini tevsik edecektir.

4. Bir kuvvet kendi teçhizatını ve munhasıran kendisinin ve kabul eden Devletçe müsaade edilen hallerde, sivil unsurla yakınların istimaline mahsus mâkul miktarlarda yiyecek, ikmal maddeleri ve sair eşyayı gümrük resminden muaf olarak ithal edebilir. Gümrük resminden muaf olarak bu surette ithalâtta bulunulabilmesi için, giriş noktası gümrük dairesine, kararlaştırılacak gümrük vesikaları ile birlikte şekli, gönderen Devlet ile kabul eden Devlet arasında tesbit olunmuş ve gönderen Devletçe bu hususta salâhiyettar kılınan bir şahıs tarafından inzalanmış bir belgenin tevdi lâzımdır. Bu belgeleri imzaya yetkili şahsın tâyini, kabul eden Devletin gümrük makamlarına bildirilecek ve imzasının örneği ile kullanacağı mühürlerin nümuneleri de bu makama gönderilecektir.

5. Bir kuvvet veya sivil unsur mensubu, vazifeye başlamak üzere, veya yakınları kendisine mülâki olmak üzere, kabul eden Devlet ülkesine ilk gelişlerinde şahsi eşyaları ile ev eşyalarını hizmet müddeti için gümrük resminden muaf olarak ithal edebilirler.

6. Bir kuvvet veya sivil unsur mensupları, kendileriyle yakınlarının istimaline mahsus motörlü hususî nakil vasıtalarını gümrük resminden muaf olarak muvakkaten ithal edebilirler. Bu madde mucibince, hususî nakil vasıtalarına, bunların yollarda istimali ile ilgili vergilerden muafiyet tanınması mecburiyeti yoktur.

7. Munhasıran bir kuvvet ve onun sivil unsurunun istimali için yapılan ithalât ile işbu maddenin 5 ve 6 neü fıkraları mucibince yapılan ithalât haricinde, bir kuvvetin makamları veya bir kuvvet yahut sivil unsur mensupları tarafından yapılan ithalâta işbu madde gereğince gümrük resminden muafiyet tanınmayacağı gibi bu ithalât diğer şartlardan da istisna edilmez.

8. Yukardaki 2 neü fıkranın (b) bendi ile 4 neü, 5 neü veya 6 neü fıkralar mucibince gümrük resminden muaf olarak ithal edilmiş bulunan eşya,

(a) Serbestçe tekrar ihraç edilebilir; şu şartla ki, eşya 4 neü fıkra mucibince ithal edilmiş ise, gümrük dairesine aynı fıkraya tevfiakan tanzim edilmiş bir belge tevdi edilecektir. Ancak, gümrük makamları, tekrar ihraç edilen eşyanın belgede gösterilen ve hakikaten 2 neü fıkranın (b) bendi, 4 neü, 5 neü veya 6 neü fıkralar mucibince ithal edilmiş eşya olup olmadığını tahkik edebilirler.

(b) Kabul eden Devlet ülkesinde ne satış, ne de hibe yoluyla ahiret ferâğ olunamaz. Bununla beraber, muayyen hâllerde, kabul eden Devletin alâkadâr makamlarınca tesbit olunacak şartlar altında, (Meselâ gereken resim ve vergiler ödenmek ve dış ticaret ve kambiyo murakabesinin icaplarına tevfiakan hareket olunmak suretiyle) böyle bir ferâğ muamelesine müsaade olunabilir.

9. Kabul eden Devlet ülkesi dâhilinde satın alınan eşya, ancak bu Devletin yürürlükte bulunan nizamatına tevfikân ihraç olunabilir.

10. Usulüne uygun olarak kurulmuş birlik veya teşkillerin hududu geçişleri için, usulü dairesinde önceden haberdar edilmek şartıyla, ilgili gümrük makamlarınca hususi kolaylıklar gösterilecektir.

11. Bir kuvvete veya onun sivil unsuruna ait hizmete mahsus nakil vasıtaları, uçaklar ve gemilerde kullanılacak yakıt, yağ ve makine yağlarının bilcümle vergi ve resimlerden muaf olarak teslim edilebilmesi için kabul eden Devlet tarafından hususi tertibat alınacaktır.

12. İşbu maddenin 1 ilâ 10 nevi fıkralarındaki:

«Rüsum» tâbiriyle, yapılmış hizmetlerin karşılığını teşkil eden tekâlif ve vergiler müstesna olmak üzere, icabı hale göre ithalât ve ihracat üzerinden alınan Gümrük resimleri ve bütün diğer resim ve vergiler kasdolunur.

«İthalât» tâbiri, mallar kabul eden Devletin ülkesinde yetiştirilmemiş, istihsal veya imal edilmiş olmak şartıyla, bunların gümrük antrepolarından çekilmesine veya devamlı surette bu antrepolarda muhafaza edilmesine de şâmilidir.

13. İşbu maddenin hükümleri yalnız, bahse konu malların kabul eden Devlet ülkesine ithalini ve oradan ihracını değil, aynı zamanda transit suretiyle bir Âkîd Tarafın ülkesinden geçmesi halini de derpiş eder. Bu itibarla işbu maddedeki «kabul eden Devlet» tâbiri, malların ülkesinden transit olarak geçtiği her hangi bir Âkîd Tarafa da şâmil olacaktır.

Madde — XII.

1. Kabul eden Devletin gümrük ve maliye makamları, bu Sözleşme ile derpiş olunan gümrük ve malî hususlardaki muafiyet ve imtiyazların bahşını, suiistimali önlemek üzere vaz'ına lüzum görecekları hükümlere riayet olunmasına meşrut kılabilirler.

2. Mezkûr makamlar, kabul eden Devlet ülkesinde yetiştirilmiş, istihsal veya imal edilmiş olup ihraç edilmedikleri takdirde verilmesi lâzım gelen vergi ve resimler ödenmeksizin veya bunların iadesi suretiyle ihraç edilmiş bulunan malların ithali halinde, bunlar hakkında işbu Sözleşmede derpiş edilen muafiyetleri tanımaktan imtina edebilirler. Gümrük antreposunda mahfuz bulunmaları dolayısıyla « ihraç edilmiş » sayılan mallar, antrepodan çekilmeleri halinde ithal edilmiş telâkki olunur.

Madde — XIII.

1. Kabul eden Devletin makamları ile gönderen Devlet makamları, gümrük ve maliye kanun ve nizamlarının ihlâlinden mütevellit suçlar hakkında tahkikat ierası ve delil toplanması hususlarında birbirlerine yardım edeceklerdir

2. Kabul eden Devletin gümrük ve maliye makamlarınca veya onlar namına müsadere edilebilecek maddelerin bu makamlara teslimini teminen, bir kuvvetin makamları ellerinden gelen her yardımı yapacaklardır

3. Bir kuvvetin makamları, kuvvetin veya sivil unsurun mensupları ile onların yakınları tarafından tediyesi gereken vergi, resim ve para cezalarının ödenmesini teminen ellerinden gelen yardımı yapacaklardır.

4. Bir kuvvet veya sivil unsur mensubuna değil de, bir kuvvete veya sivil unsura ait olan ve gümrük veya malî kanun ve nizamların ihlâline mütaallik bir suç dolayısıyla kabul eden Devlet makamları tarafından müsadere edilmiş bulunan hizmete mahsus nakil vasıtaları ve maddeler ilgili kuvvetin alâkadâr makamlarına teslim olunacaktır.

Madde — XIV.

1. Bir kuvvet, sivil unsur, bunların mensupları ve yakınları gönderen Devletin kambiyo nizamatına tâbi kalacak ve aynı zamanda kabul eden Devletin nizamlarına uyacaklardır.

2. Gönderen ve kabul eden Devletlerin kambyo makamları, bir kuvvete, bir sivil unsura veya mensuplarına ve yakınlarına tatbik edilmek üzere hususi nizamlar vaz'edebilirler.

Madde — XV.

1. Bu maddenin 2 nci fıkrasının hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Kuzey Atlântik Andlaşmasının tatbikını icabettirecek muhasematın tahaddüsü halinde işbu Sözleşme yürürlükte kalmakta devam edecektir. Şu kadar ki, VIII nci maddenin 2 nci ve 5 nci fıkralarının, tazminat taleplerine mütedair hükümleri harb hasar ve zararlarına şâmil olmayacak ve işbu Sözleşmedeki hükümler, betahsis III ncü ve VII nci maddeler, alâkadar Âkîd Taraflarca derhal yeniden gözden geçirilecektir. Mezkûr Âkîd Taraflar, Sözleşmenin tatbiki bakımından şayanı arzu bulacakları tadilleri yekdiğeriyle anlaşarak ıera edebilirler.

2. Yukarda tarif edildiği veçhile, muhasemat halinde, Âkîd Taraflardan her biri, diğêr Âkîd Taraflara 60 gün evvelinden ihbarda bulunmak suretiyle, işbu Sözleşmenin her hangi bir hükmünün tatbikını kendi bakımından talik etmek hakkını haizdir. Bu hak kullanıldığında, Âkîd Taraflar, tatbiki talik edilen hükümlerin yerini alacak münasip hükümleri kararlaştırmak üzere derhal birbirleriyle istişarelerde bulunacaklardır.

Madde — XVI.

Âkîd Taraflar arasında işbu Sözleşmenin teısir veya tatbikından çıkabilecek bütün ihtilâflar hariçî kaza merciine başvurulmadan, müzakere yoluyla alâkadarlar beyninde hal olunacaktır. Sözleşmede hilâfına sarîh bir hüküm mevcut olmadıkça, doğrudan doğruya müzakere yoluyla hal olunamıyan ihtilâflar Kuzey Atlântik Konseyine havale olunacaktır.

Madde — XVII.

Âkîd Taraflardan her hangi biri, her zaman, bu Sözleşmenin her hangi bir maddesinin tadilini talep edebilir. Böyle bir talep Kuzey Atlantik Konseyine yapılacaktır.

Madde — XVIII.

1. İşbu Sözleşme tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün olan süratle Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine tevdi olunacaktır. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, her mümzi Devleti tasdiknamelerin tevdi tarihlerinden haberdar edecektir.

2. Dört mümzi Devletin tasdiknamelerini tevdi ettikleri tarihten 30 gün sonra işbu Sözleşme, bu Devletler arasında yürürlüğe girecektir. Diğêr her bir mümzi Devlet için Sözleşme, bu Devletin tasdiknamesini tevdiinden 30 gün sonra meriyete girecektir.

3. Yürürlüğe girdikten sonra, işbu Sözleşme, Kuzey Atlantik Konseyi tarafından tasvip olunmak ve Konseyce tesbit edilecek şartlara uymak kaydıyla, Kuzey Atlantik Andlaşmasına katılan her hangi bir Devletin iltihakına açık bulunacaktır. İltihak, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine bir iltihak belgesi tevdi edilmek suretiyle vukubulacak, Amerika Birleşik Devletleri de her mümzi ve iltihak etmiş Devleti, işbu belgenin tevdi tarihinden haberdar edecektir. İltihak belgesini tevdi eden Devletler için Sözleşme, tevdiin vukubulduğu tarihten 30 gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde — XIX.

1. İşbu Sözleşme, yürürlüğe girdiği tarihin üzerinden dört yıl geçtikten sonra, her hangi bir Âkîd Tarafça fesih olunabilir.

2. Sözleşmenin her hangi bir Âkîd Tarafça feshi, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine bu Tarafça yazılı bir tebliğde bulunulmak suretiyle vukubulur, Amerika Birleşik Devletleri Hükü-

meti, her fesih tebliğini, tebellüğ tarihi ile birlikte diğer Âkîd Taraflara bildirecektir.

3. Fesih, bu husustaki tebliğin Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince tebellüğ edildiği tarihten bir sene sonra hüküm ifade edecektir. Bu bir yıllık müddetin hitamında Sözleşme, fesheden Taraf için yürürlükten çıkacak, fakat diğer Âkîd Taraflar için mer'i kalmakta devam edecektir.

Madde — XX.

1. Bu maddenin 2 ne ve 3 neü fıkralarının hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, işbu Sözleşme ancak Âkîd Taraların anavatan ülkelerine tatbik olunacaktır.

2. Bununla beraber, her hangi bir Devlet, tasdiknamesini yahut iltihak belgesini tevdi ettiği tarihte veya bilâhara, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine yapacağı tebligat ile (tebliği yapan Devletçe lüzumlu telâkki edildiği takdirde, onun alâkadar gönderen Devletlerle ayrı ayrı özel anlaşmalar akdetmek hakkı mahfuz kalmak şartıyla) işbu Sözleşmenin, Atlântik Andlaşması bölgesinde bulunup milletlerarası münasebetlerinden kendi mesul olduğu ülkelerin cümlesine veya her hangi birine şâmil olacağını beyan edebilir. Bu takdirde işbu Sözleşme, tebligatın Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince tebellüğünden 30 gün sonra yahut icabında, özel anlaşmaların akdi veya Sözleşmenin, XVIII ne maddede tarif edildiği veçhile yürürlüğe girmesi tarihlerinden hangisi geç ise o tarihten 30 gün sonra mer'iyete girmek üzere, tebligatta mezkûr ülke veya ülkelere şâmil bulunacaktır.

3. Bu maddenin 2 ne fıkрасına tevfiakan, Sözleşmenin, milletlerarası münasebetlerinden mesul bulunduğu her hangi bir ülkeye şâmil olacağını bildirmiş olan bir Devlet, XIX ne maddenin hükümleri dairesinde Sözleşmeyi ayrıca yalnız bu ülke bakımından da feshedebilir.

Keyfiyeti tasdikan, aşağıda imzaları bulunan murahhaslar işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

1951 yılı Haziranının on dokuzuncu günü, Londra'da, her ikisi de aynı derecede muteber olmak üzere, İngiliz ve Fransız dillerinde ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arşivine tevdi olunacak tek nüsha halinde tanzim olunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, imzalayan ve iltihak eden bütün Devletlere Sözleşmenin tasdikli nüshalarını tevdi edecektir.

Belçika Kırallığı için :

Obert de Thieusies

Kanada için :

L. D. Wilgress

Danimarka Kırallığı için :

Steensen - Leth

Fransa için :

Hervé Alphand

İzlanda için :

Gunnlaugur Petursson

İtalya için :

A. Rossi - Longhi

Lüksembur Büyük Dukalığı için :

A. Clasen

Holânda Kırallığı için :

A. W. L. Tjarda Van Starckenborgh - Stachouwer

Norveç Krallığı için :

Dag Bryn

Portekiz için : R. Ennes Ulrich

İşbu Sözleşme yalnız Avrupa Kıtasındaki Portekiz Arazisinde kabili tatbik olup mücavir adalara ve denizaşırı eyaletlere şâmil değildir.

Büyük Britanya Birleşik Kırallığı ve Kuzey

İrlanda için :

Herbert Morrison

Amerika Birleşik Devletleri için :

Charles M. Spofford.

Ek

Memleket

Vekâlet veya Servis
Triptik (*)

..... den ..... ya kadar muteberdir.

Aşağıda mezkûr hizmete mahsus nakil vasıtasının ..... ye muvakkat ithali için:

Tip :

Kayıt numarası :

Motör numarası :

Yedek lâstikler

Sabit muhabere teçhizatı :

Triptik hâmilin isim ve imzası .....

Verildiği tarih : ..... emriyle

Muvakkat giriş ve çıkışlar

Lıman veya Gümrük
Dairesinin adı :

Tarih

Gümrük memurunun imza ve
mühürü

Çıkış :

Giriş :

Çıkış :

Giriş :

Çıkış :

Giriş :

Çıkış :

Giriş :

(*) Bu vesika, gönderen Devletin lisansı ile birlikte Fransızca ve İngilizce yazılmalıdır.

KUZEY ATLÂNTİK ANDLAŞMASINA TARAF DEVLETLER ARASINDA, KUVVETLERİNİN
STATÜSÜNE DAİR SÖZLEŞME

Mutabık kalınan zabıt

Kuzey Atlântik Konseyi Nazır Yardımcıları,

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne mütaallik olarak 19 Haziran 1951 tarihinde Londra'da imzalanan Sözleşme gereğince bazı vazifelerin Nazır Yardımcıları Konseyinin Başkanına tevdi edilmiş olduğunu;

Ve Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının yeniden teşkilâtlandırılması neticesinde Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanlığının 4 Nisan 1952 de lâğvedileceğini nazarı itibara alarak;

Bahsi geçen vazifelerin bu tarihten itibaren Teşkilâtın Genel Sekreteri, onun gaybubetinde Vekili veya Kuzey Atlântik Konseyinin kararlaştıracağı diğer bir şahıs tarafından ifa olunacağını Hükümetleri namına kabul eyerler.

1952 senesi Nisan ayının 4 nü günü tanzim olunmuştur.

Belçika için :

Andre de Staereke

Kanada için :

L. D. Wilgress

Danimarka için :

Steensen - Leth

Fransa için :

Hervé Alphand

İzlanda için :

Gunnlaugur Petursson

İtalya için :

A. Rossi - Longhi

Lüksemburg için :

A. Clasen

Holânda için :

A. R. Tammenoms Bakker

Norveç için :

Dag Bryn

Portekiz için

R. Ennes Ulrich

Birleşik Krallık için :

F. R. Hoyer Millar

Amerika Birleşik Devletleri için :

Charles M. Spofford.

Kuzey Atlântik Konseyi

Nato hizmete özel

C-M (52) 63 (katî)

25 Ağustos 1952

Türkiye ve Yunanistan'ın «Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler Arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Sözleşmeye» iltihakları hakkında karar

(Konseyin 20 Ağustos 1952 tarihli toplantısında kabul olunmuştur. «C-R (52) 18 remizli vesika-nın II nci maddesi»)

Kuzey Atlântik Konseyi :

Türkiye ve Yunanistan'ın Kuzey Atlântik Andlaşmasına katılmış olmalarını göz önünde tutarak,

19 Haziran 1951 tarihinde Londra'da imzalanan, «Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler Arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Sözleşme» nin XVIII nci maddesi ahkâmını nazarı itibara alarak;

«Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında, Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Söz-

leşme» yürürlüğe girince, Türkiye ve Yunanistan Hükümetlerini mezkûr Sözleşmeye katılmaya davet eder, ve

Sözleşmenin VIII nci maddesinin 2 (f) fıkrasına tevfikân, Sözleşmeye katılacak Tarafların, iltihak vesaikını tevdi ederlerken, mezkûr hükümde derpiş olunan zarar ve hasar :

Yunanistan için : 21 000 000 Drahmiyi

Türkiye için : 3 900 T. Lirasını

aşmadığı takdirde, tazminat taleplerinden feragat etmeyi kabul eylemelerini tavsiye eder.

KUZEY ATLÂNTİK ANDLAŞMASI TEŞKİLÂFININ, MİLLÎ TEMSİLCİLERİN VE MİLLET- LERARASI PERSONELİN STATÜLERİ HAKKINDA SÖZLEŞME

İşbu Sözleşmeyi imzalayan devletler,

Vazifelerini ifa edebilmeleri ve gayelerine erişebilmeleri için, Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının, onun Milletlerarası personelinin ve teşkilâtın toplantılarına iştirak eden Üye Devletler temsilcilerinin aşağıda tesbit edilen statüyü haiz olmaları gerektiğini göz önünde tutarak,

Şu hususlarda mutabık kalmışlardır :

Kısım - I.

Umumi

Madde — 1.

İşbu Sözleşmedeki :

- «Teşkilât» tâbiriyle, Konseyden ve onun âli organlarından mürekkep Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtı;
- «Konsey» tâbiriyle, Kuzey Atlântik Andlaşmasının 9 ncu maddesiyle tesis edilmiş olan Konsey ile Nâzır Yardımcıları Konseyi;
- «Tâli organlar» tâbiriyle, ikinci madde mucibince işbu Sözleşmenin şümulüne girmiyenleri hariç olmak üzere, Konsey tarafından kurulmuş olan veya Konseyin emri altında bulunan her türlü organ, komite veya servis;
- «Nâzır Yardımcıları Konseyi Başkanı» tâbiriyle, onun yokluğunda yerine geçen Başkan Yardımcısı kasdolunur.

Madde — 2.

Konsey başka suretle kararlaştırmadıkça, işbu Sözleşme ne Kuzey Atlântik Andlaşması ahkâmına göre kurulmuş olan Askerî Karargâhlara ne de diğer Askerî organlara tatbik olunur.

Madde — 3.

Adaletin lâyıkıyla tevziini teshil, polis nizamâtına riayeti temin ve işbu Sözleşmede derpiş olunan muafiyet ve imtiyazlarla ilgili her hangi bir suiistimalin vukuunu meni için, Teşkilât ile Üye Devletler daimî surette iş birliği yapacaklardır. Üye Devletlerin birinde, işbu Sözleşme ile bahsolunan her hangi bir imtiyaz veya muafiyetin kötüye kullanıldığı zannı hâsıl olduğu takdirde, bunun gerçekten vâkı olup olmadığını tesbit, vâkı olmuş ise tekerrür etmemesini temin için, ilgili Devlet veya Devletler ile Teşkilât ara mda istişareler yapılacaktır. Yukardaki ahkâma,

veya Sözleşmenin diğer hükümlerine rağmen, bir Üye Devlet, her hangi bir şahsın, ikamet hususunda kendisine işbu Sözleşme ile tanılan imtiyazı veya diğer her türlü imtiyaz veya muafiyeti kötüye kullandığına kanaat getirirse, o şahsın topraklarını terketmesini talep edebilir.

Kısım - II.

Teşkilât

Madde — 4.

Teşkilât hükmi şahsiyeti haiz olacak; mukavele akdine, menkul ve gayrimenkul mal iktisap ve tasarrufuna ve mahkemelerde dâva açmaya yetkili bulunacaktır.

Madde — 5.

Teşkilât namına hareket eden Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanının muafiyetten sarahaten feragat eylemesi hali müstesna, Teşkilât ile onun her hangi bir yerde ve her hangi bir şahıs elinde bulunan mal ve paraları kazai muafiyeti haizdir. Bununla beraber, muafiyetten feragatin, mallar hakkında el koyma veya icra tedbirleri alınmasına şümulü olmayacaktır.

Madde — 6.

Teşkilâtın binaları masuniyeti haizdir. Nerede olursa olsun ve kimin elinde bulunursa bulunsun, Teşkilâtın mal ve parası arama, istimval, el koyma, istimplâk veya diğer her hangi bir müdahale şeklinden muaftır.

Madde — 7.

Teşkilâtın dosyaları ile Teşkilâta ait olan veya onun elinde bulunan bütün vesaik, nerede bulunursa bulunsun, masuniyeti haizdir.

Madde — 8.

1. Teşkilât, hiçbir malî kontrol, nizam veya moratoryum ile tahdit edilmeksizin,
  - a) Elinde her çeşit döviz bulundurabilir ve her çeşit para üzerinden hesap tutabilir.
  - b) Paralarını serbestçe bir memleketten diğerine veya aynı memleket dâhilinde bir yerden diğer yere nakil ve elindeki dövizleri, halin icabına göre, alım veya satım için en müsait resmî kambiyo rayici üzerinden diğer her hangi bir dövize tahvil edebilir.
2. Teşkilât, yukardaki birinci fıkrada zikredilen hakkını istimal ederken, her hangi bir Üye Devlet tarafından yapılacak teklifleri lâıkiyle nazarı itibara alacak ve imkânın müsaadesi nispetinde tatbik mevkiine koyacaktır.

Madde — 9.

- Teşkilâtın kendisi, paraları, geliri ve diğer malları :
- a) Bütün vasıtasız vergilerden muaftır. Bununla beraber, Teşkilât âmme hizmetlerine ait mükellefiyetlerden başka bir şey olmıyan resimler ile vergilerden muaf tutulmayı talep edemeyecektir.
  - b) Teşkilât tarafından resmen istimal edilmek üzere ithal veya ihraç edilecek maddeler gümrük resminden ve miktar tahditlerinden muaftır. Bununla beraber, bu muafiyetlere dayanılarak ithal edilmiş eşyalar, ithal edildikleri memleket dâhilinde hibe veya satış yoluyla âhere devredi-

lemez. Meğer ki satış veya hibe o memleketin Hükümetince tasvibedilen şartlar altında vukubulsun.

c) Teşkilâta ait neşriyat, bütün gümrük resimlerinden ithalât ve ihracatın tâbi olduğu miktar tahditlerinden muafıtır.

Madde — 10.

Teşkilât, esas itibariyle, menkul malların satışı üzerinden alınan ve satış fiyatına dâhil bulunan İstihlâk Resmi ile gayrimenkul satışlarının tâbi olduğu Ferağ Vergisinden muafiyet talep edemez. Bununla beraber, resmen kullanılmak üzere bu çeşit vergilere tâbi önemli mallar satın alındığı takdirde, Üye Devletler, imkân buldukça, bahse konu resim veya verginin affı veya iadesi için gerekli idari tedbirleri alacaklardır.

Madde — 11.

1. Teşkilâtın resmî muhaberatı ile sair resmî müraselâtı sansüre tâbi tutulamaz.
2. Teşkilât, şifre kullanmak, kuriye ile veya mühürlenmiş valizler içinde posta gönderip posta almak hakkını haizdir. Teşkilâtın kuryeleri ile mühürlü valizleri ayaen diplomatik kuriye ve diplomatik valiz muafiyet ve imtiyazlarını haizdirler.
3. Bu maddenin muhteviyatı, bir Üye Devlet ile Teşkilât namına hareket eden Konseyin, aralarında anlaşma yolu ile taayyün edecek uygun emniyet tedbirlerinin alınmalarına mâni teşkil etmez.

Kısım - III.

Üye Devletlerin Temsilcileri

Madde — 12.

Bir Üye Devlet tarafından başka bir üye Devletin ülkesindeki Teşkilât nezdine daimî baştemsilci tâyin olunan her şahıs ile onun resmî personelini teşkil edip bu ülkede ikamet eden ve bir taraftan kendilerini tâyin eden Devlet ile Teşkilât, diğer taraftan Teşkilât ile ülkesinde ikamet edecekleri Devlet arasında mutabık kalınacak şahıslar, diplomatik temsilcilere ve onların muadil derecelerdeki resmî personellerine tanıyan imtiyaz ve muafiyetlerden faydalanırlar.

Madde — 13.

1. Bir Üye Devletin, Konsey veya Konseyin bir tâli organı nezdinde bulunup da 12 nci maddenin şumulüne girmiyen her temsileisi vazifeye başka bir Üye Devletin ülkesinde bulunduğu müddetçe aşağıdaki imtiyazlarla muafiyetlerden istifade eder :

- a) Tevkif ve hapsedilme hususlarında muadil derecedeki diplomatik personele bahiş olunan muafiyet;
- b) Resmî sıfatla vâkı yazılı ve sözlü beyanat ve fiiller bakımından adlî tatbikattan masuniyet,
- c) Bütün evrak ve vesaikın dokunulmazlığı;
- d) Şifre kullanmak, kuriye ile veya mühürlü valizler içinde evrak veya muhaberat gönderip almak hakkı;
- e) Muhaceret tahditleri, yabancıların tesciline mütaallik her türlü formaliteler ve millî hizmetler hususundaki mükellefiyetler hakkında muadil derecedeki diplomatik personele tanıyan muafiyetlerden eşi ile beraber faydalanmak;
- f) Para ve kambiyo nizamâtı hususunda muadil derecedeki diplomatik personele tanıyan kolaylıklardan faydalanmak;

g) Zatî eşyası hususunda, muadil derecedeki diplomatik personele tanınan muafiyetlerle kolaylıklardan faydalanmak;

h) Vazifeye başlamak üzere ilk defa olarak ilgili memlekete muvasalatla ev ve zatî eşyasını gümrük resminden muaf olarak ithal, vazifenin hitamında yine resimden muaf olarak ihraç etmek hakkı. Her iki halde de bu hakkın istimali, hakkın kullanıldığı memleketin Hükümetince lüzumlu mütalâa olunacak şartlara tâbidir.

i) Şahsi istimali için hususi motörlü vasıtasını gümrük resminden muaf olarak muvakkaten it-hâl ve bilâhara yine resimden muaf olarak ihraç etmek hakkı. Her iki halde de bu hakkın istimali ilgili memleketin Hükümetince lüzumlu mütalâa olunacak şartlara tâbidir.

2. İkamet şartına bağlı vergi mükellefiyetinde, bu maddenin şümulüne giren bir temsilcinin başka bir Üye Devletin topraklarında vazifeli olarak geçireceği müddet , ikâmet müddeti sayılmıyacaktır. Bilhassa temsilcinin vazifeli bulunduğu müddetlere ait maaşları ile muhassasatı vergiden muaf olacaktır.

3. Bu maddede geçen, «Temsilei» tâbiri Delegasyonların bütün temsilcilerine, müşavirlerine ve teknik mütehassıslarına şâmilidir. Her Üye Devlet, ilgili diğer Üye Devletlere, istedikleri takdirde, bu maddenin şümulüne giren temsilcilerinin isimlerini ve bunların Üye Devletlerin topraklarındaki ikametlerinin muhtemel sürelerini bildirecektir.

Madde — 14.

Bir Üye Devlet temsilcisinin refakatinde bulunup da 12 nci veya 13 ncü maddelerin şümulüne girmiyen sekreterlik resmî personeli, vazifeyle başka bir Üye Devletin topraklarında bulunduğu müddetçe 13 ncü maddenin 1 (b), (c), (e), (f), (h) ve (i) fıkralarıyla ikinci fıkrasında mün-deriç imtiyaz ve muafiyetlerden istifade eder.

Madde — 15.

İşbu imtiyazlarla muafiyetler üye Devletler temsilcileriyle onların personellerine, şahsi istifadeleri için değil, fakat Kuzey Atlântik Andlaşması ile ilgili vazifelerini serbestçe ifa edebilmelerini teminen, tanınmıştır. Binaenaleyh, adaletin tecellisine engel olacağını ve ihdasındaki gayeyi haleldar etmeksizin kaldırılmasının mümkün olacağına kani bulunduğu hallerde, temsilcilerinin ve onların personellerinin masuniyetlerinden feragat etmek, bir Üye Devlet için yalnız bir hak değil, fakat aynı zamanda bir vecibedir.

Madde — 16.

Yukardaki 12 nci ilâ 14 ncü maddelerin hükümleri, her hangi bir Devleti, bu maddelerde der-piş edilen imtiyaz ve muafiyetlerden her hangi birini kendi vatandaşlarına, temsilcilerinden bi-rine veya bu temsilcinin maiyetindeki resmî personelin bir mensubuna tahşetmeye icbar etmez.

Kısım - IV.

Teşkilât namına vazife gören milletlerarası personel ve mütehassıslar

Madde — 17.

18 ilâ 20 nci maddeler ahkâmının Teşkilâttaki memur kategorilerinden hangileri hakkında tat-bik olunacağı, Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanı ile alâkalı Üye Devletlerden her biri arasında kararlaştırılacaktır. Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanı bu kategorilere dâhil memurların isimlerini Üye Devletlere bildirecektir.

Madde — 18.

17 nci madde gereğince kararlaştırılmış bulunan Teşkilât memurları :

a) Resmî sıfatları ile ve salâhiyetleri hududı içinde vâkı yazılı ve sözlü beyanat ve fiilleri bakımından adli takibattan masun olacaklardır.

b) Muhaceret tahditleri ve yabancıların tescili formalitelerinde muadil derecedeki diplomatik personele bahşedilen muafiyetlerden, eşleri ve nezdlerinde mukim olup nafakaları kendilerine terettübeden yakın aile efradı ile birlikte aynen faydalanacaklardır;

c) Para ve Kambiyo tahditleri bakımından, muadil derecedeki diplomatik personele tanılan kolaylıklardan aynen faydalanacaklardır.

d) Milletlerarası buhranlarda, yurda iade edilmek hususunda muadil derecedeki diplomatik personele gösterilen kolaylıklardan, eşleri ile nezdlerinde mukim olup nafakaları kendilerine terettüp eden yakın aile efradı ile birlikte aynen faydalanırlar.

e) Vazifeye başlamak üzere ilk defa olarak ilgili memlekete muvasalâtlarında ev eşyaları ile zatî eşyalarını Gümrük Resminden muaf olarak ithal etmek ve vazifenin hitamında onları resimden muaf olarak ihraç etmek hakkını haiz olacaklardır. Her iki halde de, bu hakkın istimali, hakkın kullanıldığı memleketin Hükümetince lüzumlu görülecek şartlara tâbidir.

f) Şahsi istimalleri için hususi motörlü vasıtalarını Gümrük Resminden muaf olarak muvakkaten ithal ve bilâhara resimden muaf olarak ihraç eylemek hakkını haizdirler. Her iki halde de, bu hakkın istimali, ilgili memleketin Hükümetince lüzumlu görülecek şartlara tâbidir.

Madde — 19.

17 nci maddede derpiş olunan Teşkilât memurlarına, vazifeleri dolayısıyla Teşkilâtça ödenecek ücretler ile muhassasat vergiden muafıdır. Bununla beraber, bir Üye Devlet, Teşkilât namına hareket eden Konseyle, Teşkilâtın Milletlerarası kadrosunda çalışacak tebeasını (isterse, rûtaden topraklarında oturmıyanları hariç tutmak suretiyle) tavgiz ve tâyin edeceğine ve bunların ücretleri ile muhassasatını kendi tesbit edeceği bir barem üzerinden kendi parasiyle ödeyeceğine dair bir Anlaşma yapabilir. Ödenecek ücretlerle muhassasat üzerinden ancak ilgili Üye Devlet vergi alabilir; diğerleri alamaz. Bir Üye Devlet böyle bir Anlaşma yapar da, bu Anlaşma bilâhara tadil olunur yahut sona erdirilirse, Üye Devletler, tebaalarına ödenen ücretlerle muhassasatı bu maddenin birinci cümlesine tevfikan vergiden muaf tutmakla bağlı kalmazlar.

Madde — 20.

Teşkilâtın İcra Sekreterine, Kuzey Atlântik Savunma İstihsal Koordinatörüne ve Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanı ile Üye Devletler hükümetleri arasında müştereken kararlaştırılacak mümasil derecedeki diğer daimî memurlara, 18 nci ve 19 ncu maddelerde tasrih olunan muafiyetlerle imtiyazlara ilâveten, muadil derecedeki diplomatik personele tanılan imtiyazlarla muafiyetler bahşolunacaktır.

Madde — 21.

1. Teşkilâtça görevlendirilmiş (18 nci ilâ 20 nci maddelerle istihdaf edilen memurlardan gayrı) mütehassıslar, vazife ile bir Üye Devletin ülkesinde buldukları esnada, vazifelerini lâ-yikiyle ifa etmeleri için, aşağıdaki imtiyazlarla muafiyetlerden faydalanırlar:

a) Şahsan tevkif ve hapsedilmeleri ve zatî eşyalarının müsaderesi bakımlarından masuniyet;

b) Teşkilâta ait resmî vezaifin ifası sırasında vâkı yazılı ve sözlü beyanat ve fiilleri bakımından adli takibattan masuniyet;

c) Para ve Kambiyo Tahdidatı ile zatî eşyas hususunda yabancı Hükümetlerin muvakkat resmî vazifelerle görevlendirilmiş memurlarına gö terilen kolaylıklardan aynen faydalanmak;

d) Teşkilâtça verilmiş vazifelere ait bütün evrak ve vesaikın dokunulmazlığı.

2. Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanı, bu maddenin şümulüne giren bütün mütehassısların isimlerini ilgili Üye Devletlere bildirecektir.

Madde — 22.

İşbu imtiyaz ve muafiyetler memur ve mütehassıslara şahsi istifadeleri için değil, Teşkilâtın nef'ine olarak bahş olunmuştur. Nazır Yardımcıları Konseyi Başkanı, muafiyetin adaletin tecellisine engel olacağına ve onun kaldırılmasının Teşkilâtın menfaatlerini halledar etmiyeceğine kaani bulunduğu hallerde, her hangi bir memur veya mütehassısın masuniyetini kaldırmak hususunda hem hak ve hem de vazife sahibi olacaktır.

Madde — 23.

Yukardaki 18 nei, 20 nei ve 21 nei maddeler ahkâmı, hiçbir Devleti, işbu maddelerde derpiş olunan imtiyaz ve muafiyetleri kendi vatandaşlarına bahşetmekle mükellef kılmaz. Bu hükümden aşağıda zikredilen imtiyaz ve muafiyetler müstesnadır.

a) Teşkilâtça verilmiş resmî vazifelerin ifası sırasında yapılan yazılı ve sözlü beyanat ile fiilleri dolayısıyla adli tatbikattan masuniyet;

b) Teşkilâtça verilmiş vazifelere ait bütün evrak ve vesaikın dokunulmazlığı;

c) Para ve kambiyo tahdidatı hususundaki kolaylıklardan, vazifenin lâyikiyle ifası için lüzumlu olduğu nispette, istifade.

Kısım - V.

İhtilâfların halli

Madde — 24.

Konsey,

a) Teşkilâta taallük eden mukavelelerden veya özel mahiyetteki anlaşmazlıklardan çıkacak ihtilâfların;

b) Bu Sözleşmenin IV ncü kısmının şümulüne giren ve resmî sıfatı dolayısıyla muafiyetten faydalanan Teşkilâtın her hangi bir memur veya mütehassısın dâhil olacağı ihtilâfların (muafiyet 22 nei maddenin hükümlerine tevfiakan kaldırılmamış bulunuyor ise) halli için gereken tedbirleri alacaktır.

Kısım - VI.

Tamamlayıcı anlaşmalar

Madde — 25.

Teşkilât adına hareket eden Konsey, bir veya daha ziyade Devlet ile, işbu Sözleşmenin bu Devlet veya Devletleri ilgilendiren hükümlerini tadil maksadiyle, tamamlayıcı anlaşmalar akdedebilir.

Kısım - VII.

Nihai hükümler

Madde — 26.

1. İşbu Sözleşme, Teşkilâta üye Devletlerin imzalarına açık olacak ve tasdika tâbi tutulacaktır. Tasdik vesikaları, her tevdiden mümzi Devletleri haberdar edecek olan, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine tevdi edilecektir.

2. Altı mümzi Devletin tasdik vesikalarını tevdi eylemelerini mütaakıp, işbu Sözleşme bu Devletler için yürürlüğe girmiş bulunacaktır. Diğer her Devlet için bu yürürlük, tasdik vesaikının tevdi tarihinden itibaren başlayacaktır.

Madde — 27.

İşbu Sözleşme, her hangi bir Âkîd Tarafça, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine yazı ile yapılacak bir fesih tebliği ile fesih olunabilir. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti bu tebliğden her mümzi Devleti haberdar edecektir. Fesih, tebliğin Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından alındığı tarihten itibaren bir yıl sonra muteber olacaktır.

Bunu tasdikan, aşağıda imzaları bulunan murahhaslar işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

1951 Eylülünün 20 nci günü, Ottawa'da, her iki metni de aynı derecede muteber olmak üzere, Fransızca ve İngilizce olarak ve Amerika Birleşik Devletleri Arşivinde hifzedilecek tek nüsha halinde, tanzim edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri her mümzi Devlete tasdikli bir nüsha tevdi edecektir.

Belçika Krallığı namına :

A. De Staercke

Kanada namına :

L. D. Wilgress

Danimarka Krallığı namına :

Steensen - Leth

Fransa namına :

Hervé Alphand

İzlanda namına :

Gunnlaugur Petursson

İtalya namına :

A. Rossi - Longhi

Lüksemburg Büyük Dükalığı namına

A. Clasen

Hollanda Krallığı namına :

A. W. L. Tjarda Van Starkenborch -
Stachouwer

Norveç Krallığı namına :

Dag Bryn

Portekiz namına :

(İstimlâk halinde 6 ncı maddenin ademi
tatbiki nususunu mahfuz kalmak şartıyla)

R. Ennes Ulrich

Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Müttehit
Krallığı namına :

F. R. Hoyer Millar

Amerika Birleşik Devletleri namına :

Charles M. Spofford

KUZEY ATLÂNTİK ANDLAŞMASI TEŞKİLÂTİNİN, MİLLÎ TEMSİLCİLERİN VE MİLLETLERARASI PERSONELİN STATÜSÜNE DAİR SÖZLEŞME

Kuzey Atlântik Konseyi Nâzır Yardımcıları,

Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtının, Millî Temsilcilerin ve Milletlerarası Personelin Statüsüne mütaallik olarak 20 Eylül 1951 tarihinde Ottawa'da imzalanan Sözleşme gereğince bâzı vazifelerin Nâzır Yardımcıları Konseyinin Başkanına tevdi edilmiş olduğunu;

Ve Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtının yeniden teşkilâtlandırılması neticesinde Nâzır Yardımcıları Konseyi Başkanlığının 4 Nisan 1952 tarihinde lâğvedileceğini nazarı itibara alarak;

Bahsi geçen vazifelerin bu tarihten itibaren Teşkilâtın Genel Sekreteri, onun gaybubetinde, Vekili veya Kuzey Atlantik Konseyinin kararlaştıracağı diğer bir şahıs tarafında ifa olunacağını Hükümetleri namına kabul eylerler.

1952 senesi Nisan ayının 4 ncü günü tanzim olunmuştur.

Belçika namına :

André de Staercke

Kanada namına :

L. D. Wilgress

Danimarka namına :

Steensen - Leth

Fransa namına :

Hervé Alphan

İzlanda namına :

Gunnlaugur Petursson

İtalya namına :

A. Rossi - Longhi

Lüksemburg namına :

A. Clasen

Hollânda namına :

A. R. Tammenoms Bakker

Norveç namına :

Dag Bryn

Portekiz namına :

R. Ennes Ulrich

İngiltere namına :

F. R. Hoyer Millar

Amerika Birleşik Devletleri namına :

Charles M. Spofford

KUZEY ATLÂNTİK ANDLAŞMASI MUCİBİNCE KURULMUŞ OLAN MİLLETLERARASI ASKERİ KARARGÂHLARIN STATÜSÜNE MÜTAALLİK PROTOKOL

4 Nisan 1949 tarihinde Vaşington'da imzalanan Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan Devletler,

Kuzey Atlântik Andlaşması gereğince yapılacak hususi Anlaşmalarla ülkelerinde Milletlerarası Askerî Karargâhlar tesis edilebileceğini gözönünde tutarak, ve

Bu karargâhlarla personellerinin Kuzey Atlântik Andlaşması sahası içindeki statülerini tâyine istekli olarak,

Kuvvetlerinin statüsüne dair 19 Haziran 1951 tarihinde Londra'da imzalanan Sözleşmeye ek işbu Protokol üzerinde mutabık kalmışlardır.

Madde — 1.

İşbu Protokoldaki,

(a) «Sözleşme» tâbiri ile, Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan Devletlerin, kuvvetlerinin statülerine dair olarak, 19 Haziran 1951 tarihinde Londra'da imzalamış oldukları Sözleşme;

(b) «Yüksek Karargâh» tâbiri ile, Müttefik Devletlerin Avrupa'daki Yüksek Karargâhı; Atlântik Müttefik Başkomutanının Karargâhı ve Kuzey Atlântik Andlaşması gereğince kurulmuş her hangi bir muadil milletlerarası askerî karargâh;

(c) «Müttefik Karargâhı» tâbiri ile her hangi bir Yüksek Karargâh ve Kuzey Atlântik Andlaşması gereğince kurulmuş olup doğrudan doğruya bir Yüksek Karargâha tâbi bulunan her hangi bir Milletlerarası Askerî Karargâh;

(d) «Kuzey Atlântik Konseyi» tâbiri ile, Kuzey Atlântik Andlaşmasının 9 ncu maddesi ile kurulmuş olan Konsey veya onun, namına harekete yetkili, her hangi bir tâli uzvu kasdolunur.

Madde — 2

Aşağıdaki hükümler mahfuz kalmak şartıyla, Sözleşme, bu Protokole Taraflardan birinin Kuzey Atlântik Andlaşması sahası içindeki ülkesinde bulunan Müttefik Karargâhları ve bu karargâhların, böyle bir ülkede resmî vazifeleri dolayısıyla bulunan askerî ve sivil personeli ve bu personelin, eşlerinin veya ana babalarının vazifeli olmaları dolayısıyla bu ülkede bulunan, Protokolün 3 ncu maddesinin 1 nci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerindeki tariflere giren yakınları hakkında tatbik olunur.

Madde — 3.

1. Sözleşmenin bir Müttefik Karargâhına tatbiki bakımından «kuvvet», «sivil unsur» ve «yakın» tâbirleri, Sözleşmenin neresinde geçerlerse geçsinler, şu mânalara geleceklerdir:

(a) «Kuvvet» tâbiri ile, Kuzey Atlântik Andlaşmasına dâhil her hangi bir Devletin kara, deniz veya hava silâhlı kuvvetlerine mensup olup bir Müttefik Karargâhına bağlı personel kasıt olunur.

(b) «Sivil unsur» tâbiri ile, tâbiyetsiz, yahut Andlaşmadan hariç her hangi bir Devletin veya kabul eden Devletin tebaası olmıyan veya mütaden bu Devletin topraklarında oturmıyan ve

(i) Müttefik Karargâhına bağlı olarak Kuzey Atlântik Andlaşmasına dâhil Devletlerden birinin silâhlı servislerinde hizmetlendirilmiş olan, veya

(ii) Kuzey Atlântik Konseyince Müttefik Karargâhlarında hizmetlendirilmeleri kararlaştırılacak olan sivil personel kategorilerine dâhil şahıslar kasdolunur.

(c) «Yakın» tâbiri ile, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde tarif olunan bir kuvvet veya sivil unsur mensubunun eşi veyahut nafakası kuvvet veya sivil unsur mensubuna ait çocuklar kasdolunur.

2. Sözleşmenin II nci maddesinin, V nci maddesinin 2 nci fıkrasının, VII nci maddesinin 10 ncu fıkrasının, IX ncu maddesinin 2 nci, 3 ncu, 4 ncu, 7 nci ve 8 nci fıkralarının ve XIII ncu maddesinin tatbikatı için bir Müttefik Karargâhı, bir kuvvet addolunur.

Madde — 4.

Sözleşmenin, gönderen Devlete veya onun makamlarına, kuvvetleri veya sivil unsurları veya yakınları hakkında bahsettiği haklar veya tahmil ettiği mükellefiyetler, bir Müttefik Karargâhı ve onun, işbu Protokolün 2 nci maddesi mucibince haklarında Sözleşmenin tatbik edildiği, personeli ve bunların yakınları bakımlarından aşağıdaki istisnalarla, ilgili Yüksek Karargâha ve ona karşı sorumlu makamlara tanılacak ve tahmil olunacaktır :

(a) Sözleşmenin VII nci maddesiyle gönderen Devletin askerî makamlarına verilmiş olan cezai ve inzabati kaza salâhiyetini istimal hakkı, ilgili şahsın, askerî kanunlarına tâbi olduğu Devletin - eğer böyle bir Devlet mevcutsa - askerî makamlarına tanınacaktır.

(b) Sözleşmenin II nci maddesi, III ncu maddesinin 4 ncu fıkrası, VII nci maddesinin 5 (a) ve 6 (a) bentleri, VIII nci maddesinin 9 ncu ve 10 ncu fıkraları ve XIII ncu maddesi ile gönderen Devlete veya onun makamlarına tahmil olunan mükellefiyetler, hem Müttefik Karargâha, hem de silâhlı servisleri veya silâhlı servislerinin her hangi bir mensubu veya müstahdemi veya bu mensup veya müstahdemın yakınları bahse konu olan Devlete terettüp edecektir.

(c) Sözleşmenin III ncü maddesinin 2 (a) ve 5 nci fıkralarıyla XIV ncü maddesinin tatbikında, bir kuvvet mensupları veya onların yakınları bahse konu oldukları hâllerde, kuvvet mensubu hangi Devletin silâhlı kuvvetine ait ise o Devlet «Gönderen Devlet» sayılacaktır. Sivil unsur mensuplarının veya onların yakınlarının mevzu bahis oldukları halde, sivil unsur mensubu hangi Devletin - eğer böyle bir Devlet mevcutsa - silâhlı servisinde istihdam ediyorsa o Devlet «Gönderen Devlet» sayılacaktır.

d) Sözleşmenin VIII nci maddesinin 6 ncı ve 7 nci fıkraları gereğince Gönderen Devlete tahmil olunan mükellefiyetler, fiil veya ihmali tazminat talebine yol açmış olan şahıs hangi Devletin silâhlı servisine mensup ise o Devlete, veya, bir sivil unsur mensubu bahse konu olduğu takdirde, onu silâhlı servisinde hizmetlendirilmiş bulunan Devlete, böyle bir Devlet mevcut değilse, ilgili şahsın mensubu olduğu Müttefik Karargâhına terettübeder.

VIII nci maddenin 8 nci fıkrası mucibince bir hakem tâyini hususunda, Gönderen Devletin hakları hem ilgili Müttefik Karargâhı tarafından hem de işbu fıkra gereğince kendisine mükellefiyetler terettübedebilecek Devlet varsa onun tarafından kullanılır.

Madde — 5.

Bir Müttefik Karargâhının her mensubu, bu Karargâh tarafından verilmiş, fotoğraflı bir hüviyet varakasını hâmil olacaktır. Hâmilinin adını, doğum tarih ve yerini, tâbüyetini, rütbe veya derecesini, varsa sicil numarasını ve vesikanın muteber olduğu müddeti gösterecek bu varaka her istenîşte ibraz edilecektir.

Madde — 6.

1. Sözleşmenin VIII nci maddesiyle Âkid Taraflara yüklenen tazminat taleplerinden feragat mükellefiyeti, hem ilgili Müttefik Karargâhları hem de bu Protokola Taraf olan ilgili her Devleti bağlar.

2. Sözleşmenin VIII nci maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraların tatbikında :

(a) Bir Müttefik Karargâhın malı olan veya bu Protokola Taraf Devletlerden birinin malı olup da Müttefik Karargâhı tarafından kullanılan mallar, bir Âkid Tarafa ait ve onun kendi silâhlı servisleri tarafından kullanılan mal sayılacaktır;

(b) İşbu Protokolün 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasında tarif edilen bir «Kuvvetler» mensubu veya «Sivil unsur» mensubu, veyahut bir Müttefik Karargâhının her hangi bir diğer hizmetlisi tarafından ika edilen zarar ve hasar, bir Âkid Tarafın silâhlı servislerinin bir mensubu veya hizmetlisi tarafından sebebiyet verilmiş bir zarar ve hasar telâkki edilecektir.

(c) VIII nci maddenin 3 ncü fıkrasındaki «bir Âkid Tarafın malı olan» tâbirine ait tarif, bir Müttefik Karargâhı hakkında da tatbik olunacaktır.

3. Sözleşmenin VIII nci maddesinin 5 nci fıkrasında derpiş olunan tazminat taleplerine (bir mukavelenin tatbikından doğan zarar ve hasar talepleriyle o maddenin 6 ve 7 nci fıkralarına giren talepler hariç olmak üzere) bir Müttefik Karargâhının her hangi bir hizmetlisinin fiil veya ihmalden doğmuş olan, veyahut bir «Kabul eden Devlet» ülkesinde, işbu Protokola Tarafların birinden gayri bir üçüncü şahsın zararını mucip olup kanunen bir Müttefik Karargâhının sorumlu bulunduğu her hangi bir fiil, ihmali veya hâdiseden mütevellit tazminat talepleri de dâhildir.

Madde — 7.

1. Sözleşmenin X uncu maddesiyle bir kuvvetin veya sivil unsurun mensuplarına maaşları ve ücretleri hususunda tanımlan vergi muafiyeti, bu Protokolün 3 ncü maddesinin 1 (a) ve (b) (i) fıkralarındaki târife uygun Müttefik karargâhları personeline bu sıfatları dolayısıyla bağlı oldukları veya hizmetinde buldukları silâhlı servis tarafından ödenen maaşlarla ücretlere de

tatbik olunur; şu kadar ki bu fıkra, böyle bir mensup veya hizmetliyi, vatandaşı bulunduğu Devlet tarafından konulmuş vergilerden muaf kılmaz.

2. Bir Müttefik Karargâhının, Kuzey Atlântik Konseyince kararlaştırılan katagorilere dâhil hizmetlilerine, bu sıfatları dolayısıyla Müttefik karargâhlarınca ödenecek maaşlarla ücretler vergiden muafırlar. Bununla beraber, işbu Protokolde Taraf olanlardan her hangi biri, isterse, alelmûtat kendi ülkesinde oturmıyan tebaasını hariç tutarak, Müttefik Karargâhı kadrosunda hizmet görecek bütün tebaasını kendi temin edip o Karargâh emrine vereceğine, ve bunların maaşları ile ücretlerini kendi tâyin edeceği bir barem üzerinden ödiyeceğine dair ilgili Müttefik Karargâhı ile bir Anlaşma yapabilir. Bu tarzda ödenen maaş ve ücretlerden bu Devlet vergi alabilir, fakat başka bir Akıd Devlet alamaz, İşbu Protokole Taraf olanlardan her hangi birinin akdettiği böyle bir Anlaşma sonradan tadil veya feshedilirse, Protokole Taraf olanlar artık kendi vatandaşlarına verilen maaş ve ücretleri, bu fıkranın 1 nci cümlesi mucibince, vergiden muaf tutmaya mecbur olacaklardır.

Madde — 8.

1. Müttefik Karargâhlarının yerleşmesini, inşaatını, bakım ve faaliyetini kolaylaştırmak üzere, bu Karargâhlar, müşterek müdafaa uğrunda ve munhasıran kendi resmî istifadeleri için yaptıkları masraflara mütaallik resim ve vergilerden imkân nispetinde muaf tutulacaklardır. Bu bapta bir anlaşma akdi için işbu Protokola Taraf olan her Devlet kendi ülkesinde kurulu Müttefik Karargâhları ile müzakerelere girişecektir.

2. Her Müttefik Karargâhı, Sözleşmenin XI nci maddesi ile bir kuvvete bahşedilen haklardan, aynı şartlar altında faydalanır.

3. Sözleşmenin XI nci maddesinin 5 nci ve 6 nci fıkrasındaki hükümler, kabul eden Devletin vatandaşlarına tatbik olunmayacaktır; meğerki bu vatandaşlar, arazisinde bulunan Devletten gayrı işbu Protokole Taraf olan bir Devletin silâhlı servisine mensup bulunsunlar.

4. Bu maddedeki « resimler ve vergiler » tâbiri, yapılan bir hizmet karşılığı olarak alınan resim ve harçlara şâmil değildir.

Madde — 9.

Kuzey Atlântik Konseyi başka suretle kararlaştırmadıkça,

(a) Bir Müttefik Karargâhının yatırım bütçesindeki milletlerarası fonlardan temin edilip artık Karargâha lüzumu kalmıyan mevcutlar, Kuzey Atlântik Konseyinin tasvip edeceği tertipler dairesinde tasfiye olunarak hâsılları, Karargâhın yatırım masraflarına iştirak hisseleri nispetinde, Kuzey Atlântik Andlaşmasının Tarafları arasında taksim yahut onların matluplarına kaydedilecektir. Kabul eden Devlet, ülkesinde kâin olup bu yolda tasfiye edilen gayrimenkulleri satınalmak hususunda rüçhan hakkına sahip olacaktır; şu şartla ki, teklif edeceği şartlar, bir üçüncü Tarafın tekliflerinden daha az müsait olmalıdır;

(b) Kabul eden Devlet tarafından, itibari bedelden gayrı bir bedel alınmamak suretiyle, bir Müttefik Karargâhının istimaline tahsis edilmiş olup artık bu Karargâha lüzumu kalmıyan arsa, bina ve sabit tesisler, o Devlete iade olunur. Bu gayrimenkullerin Karargâh tarafından istimalinden dolayı kıymetlerinde husule gelen artış veya eksilişler, Kuzey Atlântik Konseyince kabul eden Devletin kabili tatbik her hangi bir kanunu nazarı itibara alınarak tesbit olunacak ve, Karargâhın yatırım masraflarına iştirak nispetlerine göre, Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında taksim yahut onlara alacak veya verecek kayıt olunacaktır.

Madde — 10.

Her Yüksek Karargâh hükmi şahsiyete malik olup akit yapmak, mal iktisap ve tasarruf etmek ehliyetini haizdir. Bununla beraber, kabul eden Devlet bu ehliyetin istimalini, kendisiyle

Yüksek Karargâh veya onun namına hareket eden bir Tâli Müttefik Karargâhı arasındaki öze Anlaşmalara tâbi kılabilir.

Madde — 11.

1. Sözleşmenin VIII nci maddesinin hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bir Yüksek Karargâh gerek müddei gerek müddeialeyh sıfatiyle mahkemelere müracaat edebilir. Bununla beraber, kabul eden Devlet ile Yüksek Karargâh veya onun mezun kılacağı her hangi bir tâli Müttefik Karargâhı kabul eden Devletin mahkemelerinde Yüksek Karargâhın taraf teşkil edeceği dâvalarda bu Devletin Yüksek Karargâhın yerine kaim olması hususunda anlaşabilirler.

2. Sözleşmenin VII nci maddesinin 6 (a) fıkrası ile XIII ncü maddesinde münderiç maksatlar müstesna, her hangi bir Müttefik Karargâhının malları veya parası hakkında hiçbir icra tedbiri veya bu mallara veya paraya el koymaya mâtuf bir tedbir alınmayacaktır.

Madde — 12.

1. Milletlerarası bütçesini tatbik edebilmek üzere, bir Müttefik Karargâhı her nevi döviz bulundurabilir ve her nevi para üzerinden hesaplara malik olabilir.

2. Her hangi bir Müttefik Karargâhının ihtiyaçlarının karşılanması için lüzum hâsıl oldukça, işbu Protokola Taraf olan Devletler, bir Müttefik Karargâhının talebi üzerine, bu Karargâhın paralarının bir memleketten diğerine transferini ve bir Müttefik Karargâhının elinde bulunan her hangi bir dövizin diğer bir dövize tahvilini kolaylaştıracaklardır.

Madde — 13.

Bir Müttefik Karargâhının, bu Karargâha tahsis edilip onun tarafından kullanılan binalarında veya Karargâhın usulü dairesinde yetkilendirilmiş her hangi bir memuru nezdinde bulunan dosyaları ile sair resmî evrakı, Karargâh bu muafiyetten feragat etmedikçe, masuniyeti haizdir; kabul eden Devletin talebi üzerine, her hangi bir evrakın bu maddede derpiş edilen muafiyetin şumulüne girip girmediğini tesbit için Karargâh, bu Devletin bir temsilcisinin huzurunda o evrakın mahiyetini tahkik edecektir.

Madde — 14.

1. Kuzey Atlântik Konseyinin kararı ile, bu Protokolün veya Sözleşmenin bütünü veya her hangi bir kısmı, Kuzey Atlântik Andlaşması gereğince kurulmuş (işbu Protokolün 1 nci maddesinin (b) ve (c) fıkralarındaki tarifelere girmiyen) her hangi bir Milletlerarası Askerî Karargâha veya Milletlerarası Teşkilâta tatbik olunabilir;

2. Avrupa Savunma Birliği teessüs ettiğinde, işbu Protokol, Kuzey Atlântik Konseyince tesbit edilecek tarihte ve şekilde, bir Müttefik Karargâhına bağlı Avrupa Savunma Kuvvetlerinin personeli ile bu personelin yakınlarına da tatbik olunabilir.

Madde — 15.

Bu Protokolün tatbik veya tefsiri yüzünden işbu Protokolün Tarafları arasında veya bunlardan biriyle bir Müttefik Karargâhı arasında çıkan bütün ihtilâflar, her hangi bir dış kazai mercie başvurulmadan, ihtilâflı Taraflar arasında müzakere yolu ile halledilecektir. İşbu Protokolde veya Sözleşmede hilâfına sarîh hüküm olmadıkça, doğrudan doğruya müzakere yolu ile halledilemiyen ihtilâflar Kuzey Atlântik Konseyine havale edilecektir.

Madde — 16.

1. Sözleşmenin XV. ve XVII. ilâ XX nci maddeleri işbu Protokolün de ayrılmaz bir cüzü me-

sabesindedir; fakat şu şartla ki, işbu Protokol Sözleşmeden müstakil olarak o hükümlere tevfi kan tadil, talik, tasdik, fesih ve temdit edilebilecek ve Protokole iltihak olunabilecektir.

2. İşbu Protokol, kabul eden Devlet ile bir Yüksek Karargâh arasında yapılacak iki taraflı Anlaşmalarla tamamlanabilir. Kabul eden Devletin makamları ile bir Yüksek Karargâh, işbu Protokolün veya Sözleşmenin o Devletin tatbikı karar vereceği her hangi bir hükmünün tasdikten önce idari tedbirlerle yürürlüğe konulması hususunda mutabık kalabilirler.

Bu hususları tasdikan, aşağıda imzaları bulunan Murahhaslar işbu Protokolü imzalamışlardır.

Protokol 1952 senesi Ağustos ayının 28 nei günü, Paris'te, her iki metni de aynı derecede mu-teber olmak üzere, Fransızca ve İngilizce olarak, ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin Arşivine tevdi edilecek tek nüsha halinde tanzim edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Protokolün tasdikli kopyalarını onu imzalayan ve ona katılan bütün Devletlere gönderecektir.

Belçika Krallığı namına :

André de Staercke

Kanada namına :

A. D. P. Heeney

Danimarka Krallığı namına :

Sandager Jeppesen

Fransa namına :

Hervé Alphand

Yunanistan Krallığı namına :

Pan. Pipinelis

İzlanda namına :

Gunnlaugur Pétursson

İtalya namına :

A. Rossi - Longhi

Lüksemburg Büyük Dükalığı namına :

J. Heisburg

Holanda Krallığı namına :

A. W. L. Tjarda Van Starckenborgh. S.

Norveç Krallığı namına :

S. Chr. Sommerfelt

Portekiz namına :

H. Caldeira Queiroz

Türkiye namına :

Taha Carım

Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik

Krallığı namına :

P. R. Hoyer Millar

Amerika Birleşik Devletleri namına :

William H. Draper, Jr.

Riyaseti Cumhura yazılan tezkerenin tarih ve numarası

: 11 . 3 . 1954 ve 1/798

Bu kanunun ilânının Başvekâlete bildirildiğine dair Riyaseti Cumhurdan gelen tezkerenin tarih ve numarası

: 12 . 3 . 1954 ve 4/174

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabitlerin cilt Sayfa cilt ve sayfa numaraları

: 29 352,530,609:610,629,759:762

[İnikat : 63 — 227 sıra numaralı matbuca 63 nü İnikat zaptına bağlıdır.]